

TAUTINIŲ bendrijų 2014 naujienos Nr. 3 (50)

Dainiaus Babilo nuotr.

Kauno armėnų bendrijos ansamblis „Hayrenik“ („Tėvynė“).

1989 m. rugpjūčio 23 d., minint 50-ąsias Molotovo – Ribentropo pakto, padalijusio Europą įtakos zonomis metines, buvo surengta masinė taiki demonstracija, kurioje dalyvavo du milijonai Lietuvos, Latvijos ir Estijos žmonių. Kelyje, jungiančiame Baltijos šalių sostines Vilnių, Rygą ir Taliną, susikibę rankomis stovėjo vyrai ir moterys, įvairaus amžiaus, įvairių tautybių žmonės. Tokiu būdu jie išreiškė savo valią siekti laisvės ir nepriklausomybės, atkurti istorinį teisingumą. Ši akcija įėjo į istoriją Baltijos kelio vardu, kurio 25-osios metinės pažymimos šiais metais.

p. 5

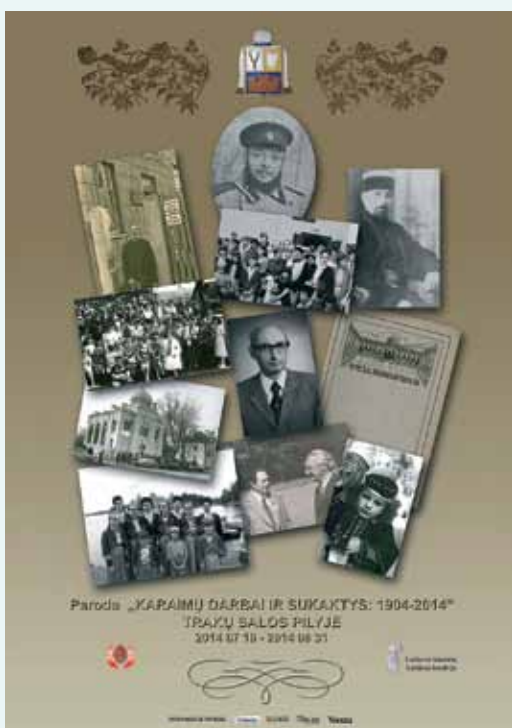
Žydų dainų ir šokių ansamblis „Fajerlech“ – vienas seniausių Lietuvos folkloro ansamblių, šiemet švenčiantis keturiasdešimt trečiąjį gimtadienį. „Fajerlech“ muzikinius spektaklius yra matę Izraelio, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rusijos, Baltarusijos, Švedijos, Suomijos, Didžiosios Britanijos ir Vokietijos žiūrovai. Tačiau ansamblio meno vadovė Larisa Vyšniauskienė teigia, kad jai mieliausia koncertuoti mažuose Lietuvos miesteliuose.

p. 12

Birželio 19-27 d. Totorių kultūros centras kartu su Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga Trakuose pirmą kartą surengė totorių kūrybinę vasaros mokyklą.

p. 15

Karaimų vasara 2014. Taip būtų galima pavadinti renginius, vykusius praėjusią vasarą Trakuose ir skirtus karaimų kalbai, kultūrai, istorijai. Čia veikė tradicinė XII tarptautinė karaimų kalbos stovykla, buvo atidaryta paroda „Karaimų darbai ir sukakty 1904 – 2014“.

p. 16

Rugsėjo 5 d. Vilniuje ant Aušros Vartų gatvėje esančio pastato, pažymėto septintuoju numeriu, atidengta atminimo lenta buvusiam muftijui (vyriausiajam musulmonų dvasininkui), humanistui dr. Jakubui Šinkevičiui (Jakub Szynekiewicz).

p. 17

T u r i n y s

AKTUALIJOS

D. Grybauskaitė: „Aš vienodai myliu visus Lietuvos žmones“.....	2
Kultūros ministras LRT tarybą ragina programoje daugiau dėmesio skirti kultūrai.....	2
L. Graužinienė: „Tautinių mažumų įstatymas turi atitikti visų tautinių mažumų interesus“.....	3
Tarp Prezidentės nurodymų Vyriausybei – dėmesys tautinėms mažumoms.....	3
Rudaminoje vyko etnokultūros festivalis.....	3
Joninių šventė Botanikos sode Kairėnuose.....	4
Baltijos šalių vokiečiai dainavo Kaune.....	4
V. Gražulis, J. Rumša. Baltijos kelyje stovėjo įvairių Lietuvos tautybių žmonės.....	5
Tarptautinėje konferencijoje svarstė Lietuvos lenkų tapatybės klausimus.....	6
Rugsėjo 1-ąją Prezidentė sveikino Rytų Lietuvos moksleivius.....	7
Lietuvių kalbos mokosi trečiųjų šalių piliečiai.....	7
L. Bartkienė, J. Rumša. „Lietuva – mūsų likimas“.....	8
L. Vyšniauskienė, Ž. Juonytė. „Žydų muzikai būdingas pozityvumas, nes žydai nemoka gedėti“.....	12
Totoriai surengė pirmąją kūrybinę vasaros mokyklą.....	15
J. Rumša, V. Žemaitis. Karaimai mokosi gimtosios kalbos ir brangina savo tautos praeitį.....	16

KULTŪRA

Tautinių kultūrų festivalis „Baltijos aušros“.....	14
E. Motiejūnaitė. Totorių sakralinis paveldas – koks jis?.....	14

ISTORIJA

J. Rumša. Vilniuje atidengta atminimo lenta muftijui J. Šinkevičiui.....	17
A. Marcinkevičius. Istoriniai ir šiuolaikiniai etniniai procesai Pietryčių Lietuvoje.....	18

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Latvijoje tautinių mažumų mokyklų laukia permainos.....	20
---	----

S U M M A R Y.....	20
--------------------	----

D. Grybauskaitė: „Aš vienodai myliu visus Lietuvos žmones“

Rugsėjo 14 d. Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė dalyvavo Derliaus šventėje Šalčininkuose.

Į šventės dalyvius valstybės vadovė kreipėsi lietuvių ir lenkų kalbomis.

Prezidentė apžiūrėjo Derliaus muge, jos lūžtančius nuo rudens gėrybių paviljonus, bendravo su žmonėmis, klausėsi liaudiškos muzikos, dalino vaikams saldinių, visi norintys galėjo nusifotografuoti su Prezidente.

D. Grybauskaitė į kalbas apie politines diskusijas dėl tautinių mažumų klausimų nesileido.

Kartu Prezidentė šio tautinių mažumų tankiai apgyvendinto regiono žmones patikino, kad jie yra neatskiriama Lietuvos dalis.

„Aš myliu vienodai visus mūsų Lietuvos žmones, jie yra visi Lietuvos piliečiai. Aš kalbu visų mūsų tautinių atstovų kalbomis, galiu kalbėti lenkiškai ir rusiškai, ukrainietiška. Tiek, kiek galiu, tiek kalbu, ir tuo

Prezidentė D. Grybauskaitė su Derliaus šventės dalyviais.

išreiškiu pagarbą visiems mūsų Lietuvos žmonėms, o Lietuva yra taip pat ir šių žmonių tėvynė“, - teigė D. Grybauskaitė.

„Labai džiaugiuosi, kad čia tiek daug jaunimo, tiek daug vaikučių, tai reiškia, kad čia gyvybingas kraštas, nors pasienio, o dažnai manome, kad pasienyje yra sunkiau ir ne taip geriau. Žmonės čia gražūs, laimingi, besišypsantys“, – sakė Prezidentė.

Tai buvo jau trečias per trumpą laiką šalies vadovės vizitas Rytų Lietuvoje. Birželio pabaigoje D. Grybauskaitė buvo nuvykusi į Šalčininkų rajoną, kur Dieveniškų technologijų ir verslo mokyklos absolventams įteikė mokslo baigimo pažymėjimus. Rugsėjo 1-ąją Prezidentė lankėsi Lavoriškėse, Vilnius rajone, kur dalyvavo Mokslo ir žinių dienos šventėje.

TBN inf.

Kultūros ministras LRT tarybą ragina programoje daugiau dėmesio skirti kultūrai

Rugsėjo 9 d. kultūros ministras Šarūnas Birutis susitiko su Lietuvos radijo ir televizijos (LRT) taryba. Pokalbio metu buvo aptartos visuomeninio transliuotojo 2015-ųjų metų veiklos kryptys. Viena iš pagrindinių susitikimo temų – LRT vaidmuo besikeičiant geopolitinei situacijai.

Ministras ir Taryba svarstė planus, kaip sustiprinti nacionalinio transliuotojo pasiekiamumą ir kultūrinio turinio įvairovę šalies pasienyje esančiuose Lietuvos regionuose.

Diskusijoje ypatingas dėmesys atkreiptas į nacionalinio transliuotojo vaidmenį kuriant ir puoselėjant pilietiškumo tradicijas, formuojant jaunųjų žiūrovų požiūrį į valstybę, demokratiją ir kultūrinį identitetą.

Kultūros ministras akcentavo televizijos ir radijo - didžiausią auditoriją

pritraukiančio ir stipriausią poveikį turinčių informacijos sklaidos kanalų - vaidmenį pristatant tautinėms mažumoms aktualius klausimus. Ministras pabrėžė, jog yra ypatingai svarbu, kad LRT tinklelyje gausėtų įvairiomis tautinių mažumų kalbomis transliuojamų programų, eteryje plačiau ir įvairiapusiškiau būtų pristatoma Lietuvoje gyvenančių tautų kultūra, istorija, bendruomenių veikla.

Ministras paragino LRT tarybą daugiau dėmesio skirti ne tik meno

aktualijoms, bet ir pokyčių kultūros lauke pristatymui bei diskusijoms.

Taip pat aptartos modernios Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečio minėjimo programos vizijos, galimybes tęsti ir plėtoti Baltijos kelio 25-mečio šventės, kuri apjungė tris Baltijos šalis - Lietuvą, Latviją ir Estiją - idėją.

Kultūros ministerijos informacija

L. Graužinienė: „Tautinių mažumų įstatymas turi atitikti visų tautinių mažumų interesus“

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkė Loreta Graužinienė Seimo rudens sesijos išvakarėse, rugpjūčio 4 d., duodama interviu LRT radijui, atsakė į klausimus dėl Tautinių mažumų įstatymo bei vardų ir pavardžių rašymo nelietuviškais rašmenimis asmens dokumentuose.

„Tai, kad lenkų tautybės politikai kelia klausimą dėl Tautinių mažumų įstatymo, tai yra mūsų kasdieniniai darbai, mūsų partinės diskusijos kaip ir dėl kurio nors kito įstatymo. Aš ne vieną kartą esu pažymėjusi, kad dėl Tautinių mažumų įstatymo turi sutarti visos tautinės mažumos, nes tai, ko nori lenkų tautinė mažuma, netinka kitoms tautinėms mažumoms. Todėl turi susėsti visos tautinės mažumos kartu su mūsų politikais ir priimti bendrą sprendimą. Tautinių mažumų įstatymas nėra vien lenkų tautinės mažumos įstatymas“, - sakė Seimo vadovė.

Kalbėdama apie vardų ir pavardžių rašymą nelietuviškais rašmenimis asmens dokumentuose, L. Graužinienė pažymėjo, kad kiekviena valstybė turi savo įstatymus ir visi jos piliečiai turi gerbti savo valstybės įstatymus.

„Jeigu šiandien yra tokie įstatymai, jie yra tokie. Vyksta diskusijos dėl gal būt pakeitimų. Laukiame Kalbos inspekcijos išaiškinimų. Kadangi jie turi pasakyti savo nuomonę. Gali būti, kad sesijoje mes grįšime prie tų klausimų. Tikrai nematau aš čia tokios didelės problemos, didelio skirtumo dėl šio įstatymo. Dėl kai kurių kitų įstatymų, kurie liečia Lietuvos vidaus gyvenimą,

mes taip pat labai ilgai diskutuojame. Todėl aš nesuprantu, kodėl mes reikšminame būtent vardų, pavardžių ar Tautinių mažumų įstatymą. Aš manau, kad mes dar turime padiskutuoti, rasti bendrą kompromisinį sprendimą“, - teigė Seimo Pirmininkė.

Tarp Prezidentės nurodymų Vyriausybei – dėmesys tautinėms mažumoms

Rugpjūčio 26 d. Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė su kadencija įpusėjusia 16-ąja Vyriausybe aptarė svarbiausius naujo politinio sezono darbus. Tarp kitų prioritetų Prezidentė Vyriausybei išskėlė uždavinį daugiau dėmesio skirti regionams, kuriuose dominuoja viena ar kita tautinė mažuma.

Viena aktualesnių šalies vadovės pristatytų naujovių – investicijos į tautinių mažumų gausiai gyvenamą Rytų Lietuvą. D. Grybauskaitė siūlė priimti Regionų plėtros strategiją ir atnaujinti Rytų Lietuvos programą.

Prezidentė paragino sukurti specialią plėtros programą daugiausia lenkų tautinės mažumos gyvenamam Rytų Lietuvos regionui, kuris susiduria su dideliu nedarbu ir kitomis socialinėmis problemomis. Ji priminė, kad taip

buvo elgiama iš karto po nepriklausomybės atkūrimo.

„Deja, po kurio laiko manėme, kad to nebereikia. Dabar, žinodami, kad geopolitiškai tas regionas tampa jautrus, į jį investuos kiti, jeigu to nepadarysime mes patys. Todėl labai rekomenduoju Vyriausybei turėti tokią programą ir skirti papildomai dėmesio šiam regionui. Tai darysiu ir aš“, - pažymėjo D. Grybauskaitė.

Rudaminoje vyko etnokultūros festivalis

Rugsėjo 13 d. Rudaminos daugiakompiuteriniame centre vyko etnokultūros festivalis „Vilnijos kraštas – kultūros paribys amžių tėkmėje“.

Jo programoje skambėjo tautų, kurių atstovai nuo seno gyvena šiame daugiataučiaame Lietuvos kampelyje,

dainos ir šokių melodijos. Jas atliko lietuvių liaudies dainų ir šokių ansamblis „Šviesa“, lenkų liaudies dainų ir šokių ansambliai „Vilija“ ir „Sto usmechov“, rusų folkloro ansamblis „Arinuška“, totorių folkloro ansamblis „Alije“, baltarusių dainų

ansamblis „Suzorje“, armėnų liaudies ansamblis „Hayrenik“.

Šis festivalis Rudaminoje, nedidelėje Vilniaus rajono gyvenvietėje, tampa tradiciniu. Jis surengtas antrą kartą.

TBN inf.

Joninių šventė Botanikos sode Kairėnuose

Birželio 19 d. Vilniaus universiteto Botanikos sodas Kairėnuose skambėjo nuo Baltijos ir Šiaurės šalių tautų dainų ir šokių melodijų. Čia buvo švenčiamos Joninės arba Vidurvasario šventė. Svečiai buvo pasitikti lietuviško svetingumo ženklų ir tradiciniu senoviniu papročiu – įėjimu pro pintus vartus.

Šventės metu Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė rado laiko pabendrauti ir su tautinių bendrijų atstovais. Iš kairės: Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ pirmininkas Georgios Macukatovas, Vilniaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkė, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkė Galina Miškinienė, Prezidentė Dalia Grybauskaitė, Lietuvos latvių visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos pirmininkė Gunta Rone, Lietuvos armėnų sąjungos atstovas Ruslanas Arutiunianas.

Šventėje dalyvavusi Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė pažymėjo Baltijos ir Šiaurės šalių panašumą ir linkėjo dar artimesnių santykių.

„Šiaurės ir Baltijos šalių regiono valstybes vienija ne tik bendri politiniai ir energetiniai tikslai, bet ir panašūs papročiai ir tradicijos. Ne veltui šis regionas tapo viena sėkmingiausių ir stipriausių šalių bendradarbiavimo pavyzdžių visoje Europoje. Linkiu, kad Baltijos jūros regioną sietų ne tik

politiniai ir ekonominiai ryšiai, bet ir kasdieniai draugiški mūsų žmonių santykiai“, – sakė šalies vadovė.

Joninės arba Vidurvasario šventė drauge su Baltijos ir Skandinavijos šalimis Lietuvoje pažymima antrus metus iš eilės.

„Praeitais metais džiaugėmės, kad galime prisiminti mūsų bendrą kultūrą, bendrą praeitį, bendrą istoriją ir labai panašias tradicijas tarp visų Šiaurės šalių ir Baltijos šalių. Šiaurės šalių iniciatyva pernai buvo švesti Joninės – ten

Prezidentė Dalia Grybauskaitė ir Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky.

TBN nuotraukos

vadinamos šiek tiek kitaip, Vidurvasario šventė – kartu. Pasiūlėme, kad jeigu mes Vilniuje ir Lietuvoje švenčiame Šiaurės šalių šventes, bet turime švesti kartu, o tai reiškia ir Baltijos šalis“, – kalbėjo Prezidentė.

Vidurvasario šventėje savo šalių folklorą pristatė Lietuvos, Latvijos, Estijos, Danijos, Norvegijos, Suomijos, Švedijos meno kolektyvai.

Renginio dalyviai galėjo paragauti šių šalių tradicinių patiekalų.

Šventėje dalyvavo ir Lietuvos tautinių bendrijų atstovai.

TBN inf.

Baltijos šalių vokiečiai dainavo Kaune

Rugsėjo 6 d. Kaune vyko Baltijos šalių vokiečių bendrijų dainų šventė. Į ją atvyko Lietuvos, Latvijos ir Estijos vokiečių bendrijų meno kolektyvai ir atskiri atlikėjai.

Lietuvai atstovavo Klaipėdos vokiečių bendrija ir Hermano Zuderma-

no gimnazijos vokalinis instrumentinis ansamblis, Kauno vokiečių kultūros centras „Kulturverband“, Šilutės vokiečių bendrija „Heide“, vokiečių bendrijos iš Vilniaus, Marijampolės.

Ši Baltijos šalių vokiečių bendrijų dainų šventė surengta jau dvidešimtą

kartą, kasmet vis kitoje vietoje. Vokiečių dainų šventės vyko Klaipėdoje, Šilutėje, Vilniuje, Šakiuose, Jurbarko, įvairiuose Latvijos ir Estijos miestuose. Kitamet ji vyks Tartu mieste, Estijoje.

TBN inf.

Baltijos kelyje stovėjo įvairių Lietuvos tautybių žmonės

Šiomet sukako 25-eri metai nuo tos dienos, kai trijų Baltijos valstybių – Lietuvos, Latvijos ir Estijos – žmonės iš viso apie du milijonai žmonių, susikibę rankomis stovėjo 600 kilometrų grandinėje nuo Vilniaus per Rygą iki Talino. Tokiu taikiu būdu jie pasmerkė prieš pusę amžiaus pasirašytą Molotovo-Ribentropo paktą ir jo slaptuosius protokolus, kuriais buvo brutaliai padalyta Europa įtakos sferomis, bei išreiškė savo valią būti laisvais ir nepriklausomais. Baltijos kelyje stovėjo vyrai ir moterys, įvairaus amžiaus ir profesijų, įvairių tautybių žmonės. Prisiminimais apie tas istorines akimirkas dalinasi buvęs tuo metu Lietuvos tarpnacionalinės koordinacinės asociacijos pirmininkas, Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Vadybos instituto profesorius, socialinių mokslų daktaras Vladimiras Gražulis.

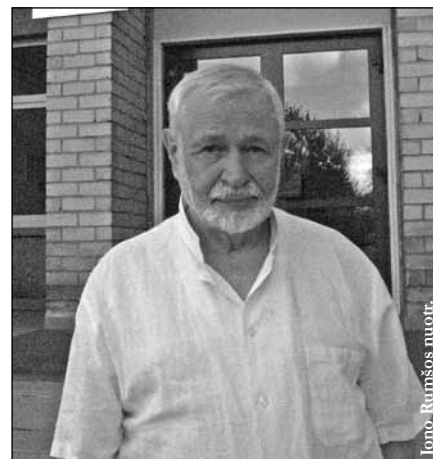
Jonas RUMŠA

- Tautinės bendrijos tuo metu jau turėjo savo organizacines struktūras. Kada tai įvyko?

- Tautinės bendrijos pradėjo burtis prie Kultūros ministerijos 1988-ųjų metų pavasarį, t. y. anksčiau negu susikūrė Sąjūdis. Iš pradžių buvo tik šešios - septynios kultūros bendrijos: rusų, baltarusių, lenkų, karaimų, žydų, totorių ir moldavų. Birželio 3 d. Mokslų Akademijos salėje įvykusiame susirinkime buvo įkurta Sąjūdžio iniciatyvinė grupė. Sąjūdžio veikloje dalyvavau nuo pat pirmų dienų.

Sąjūdis siekė įtraukti į savo veiklą įvairių tautybių žmones. Pamenu, aš kalbėjau su Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariais profesore Kazimiera Prunskiene, Romu Ozolu ir Arvydu

Juozaičiu. Tarėmės, ką reikia daryti, kad Maskva neturėtų preteksto apkaltinti Sąjūdį nacionalizmu, o iš kitos pusės, kad nebūtų kitataučių pasipriešinimo lietuvių tautos siekiams gyventi laisvai. Man buvo pasiūlyta koordinuoti tautinių bendrijų veiklą jau po Sąjūdžio sparneliu. Tokiu būdu 1988 m. rudenį atsirado Tarpnacionalinė koordinacinė asociacija (toliau – Asociacija), kurioje jau buvo per 10 tautinių bendrijų, tarp jų azerbaidžaniečiai, vokiečiai, latviai, estai, armėnai, suvaidino pozityvų ir nemažą vaidmenį siekiant Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Prie Asociacijos prisijungė ir daugiau tautinių bendrijų. Man, kaip Sąjūdžio Vilniaus m. tarybos nariui, teko koordinuoti jos veiklą, palaikyti nuolatinius kontaktus su Sąjūdžio vadovybe, aišku, ir su tautinėmis bendrijomis, kurios įėjo į

Vladimiras Gražulis

Asociaciją. Asociacijos nariai aktyviai dalyvavo visuose Sąjūdžio renginiuose, buvo išrinkti į Sąjūdžio Seimą. Naudodamasis proga, norėčiau pažymėti, kad jos veikla šiandien kaip ir primiršta. O tada, kai daug kas buvo neaišku, kai svarbu buvo kiekvieno žmogaus pozicija, tautinių bendrijų atstovai tikrai buvo labai reikalingi.

- Kaip vyko organizacinis darbas, ruošiantis Baltijos keliui?

- Sąjūdžiui kartu su Latvijos ir Estijos liaudies frontais nutarus organizuoti Baltijos kelią, iškilo daug organizacinių reikalų. Man buvo patarta paraginti tautines bendrijas, Asociacijos nares, dalyvauti Baltijos kelyje. Klausimas dėl tautinių bendrijų dalyvavimo Baltijos kelyje buvo apsvaistytas Asociacijos posėdyje ir šiai idėjai pritarta. Sąjūdis mums pasiūlė dviejų kilometrų atkarpą nuo Šeškinės kalno Vilniuje link Panevėžio. Dabar čia stovi nauji gyvenamieji namai, prekybos centrai, įvairios paskirties komerciniai pastatai, o tada buvo tušti, piktžolėmis apaugę laukai. Tokiu būdu du kilometrus Baltijos kelio šefavo Lietuvos tautinės bendrijos. Tačiau kitataučiai dalyvavo ir kitose Baltijos kelio ruožuose. Jie buvo miestų, rajonų, kur nemažai rusų, lenkų, kitų tautybių žmonių, vietose. Pavyzdžiui, Klaipėdos vokiečiai palaikydavo ryšius su mūsų Aso-

Lietuvos armėnų bendruomenės nariai Baltijos kelyje. Armėnijos nacionalinio judėjimo lyderis Aleksandras Akopianas laiko plakatą „Armėnija su Lietuva“.

ciacija. Negi jie važiuos kelis šimtus kilometrų į Vilnių? Buvo sutarta, kad jie vyks ten kur jiems arčiau.

Atėjo rugpjūčio 23-ioji. Pamenu, į Baltijos kelią tautinių bendrijų atstovai atvyko su savo tautinėmis vėliavomis. Iki paskutinės minutės buvo neaišku, ar lenkai dalyvaus Baltijos tautoms reikšmingame renginyje. Džiaugėmės, kai pasirodė ir jie su savo tautinėmis vėliavomis, plakatais už Lietuvos tautų vienybę. Daug bendrijų atstovų dalyvavo. Nieko nenorėčiau išskirti. Nuotaika buvo pakili. Tai buvo visuotinis palaikymas. Jautėmės stipresni. Mūsų daug. Kalbėjome su Latvijos liaudies fronto atstovais. Mūsų kelias yra bendras. Išsivaduoti iš blogio imperijos gniaužtų galėsime tik kartu.

- Praėjo 25-eri metai nuo Baltijos kelio. Kokių minčių kyla žiūrint nuo šių dienų aukštumų į anuos laikus?

- Turime pripažinti, kad, nepriklausomai nuo to, jog yra daug trūkumų, neišspręstų problemų, pažanga yra didžiulė. Skirtumai yra didžiuliai. Neįsivaizduoju, kad net ekonomine prasme daugelis iš mūsų norėtų

sugrįžti į anuos laikus. Aišku, norisi, kad būtų geriau. Daug kam trūksta pragyvenimui, tačiau bandoma ieškoti išeičių, žengimas pirmyn vyksta.

Dabar dėl tautinių bendrijų. Tuo metu reikėjo, kad kitataučiai paremtų Lietuvos siekį kelyje į Nepriklausomybę. Dabar, kai visi esame šios valstybės piliečiai, praktiškai nėra tokio klausimo kas tu esi – lietuvis, rusas, lenkas, žydas ar latvis. Jei esi pilietis, naudojiesi tomis pačiomis teisėmis, nepriklausomai nuo tautybės. Jei esi kitos tautybės žmogus ir jauti poreikį bendrauti su savo gentainiais, puoselėti savo kultūrą, tradicijas, švęsti šventes, tam yra tautinės draugijos, kultūros centrai, kur galima realizuoti savo norus. Jokios diskriminacijos nėra. Pažiūrėkite, tarp žinomų atlikėjų yra lenkų, rusų, žydų, romų ir kitų tautybių atstovų. Jie meno aukštumų pasiekė savo darbo ir talento dėka.

Aš dabar šiek tiek nutolęs nuo tautinių bendrijų veiklos. Pagrindiniai mano interesai visada buvo moksliniai. Mokslų kandidatu tapau 1987 m. Tiesa, sovietiniais laikais dalyvavau disidentiniame judėjime, turėjau sunkumų įgyti mokslinį laipsnį.

Tačiau pagal galimybes stengiuosi palaikyti ryšius su tautinėmis bendrijomis. Į savo renginius kviečia mol-davai (rumunai), azerbaidžaniečiai, susitinku su baltarusiais. Matau, kaip pasikeitė tautinių bendrijų veikla. Tada pirmiausia buvo politinės akcijos. Dabar gi tautinių bendrijų dienvartė kitą. Tai kultūrinė, švietėjiška veikla. Vakar važiuoju (pokalbis su V. Gražuliu vyko paskutinėmis rugpjūčio dienomis – J. R.) mašina per Žvėryną Vilniuje. Žmona sako: „Žinai, čia bus žydų mokykla“. Didžiulis pastatas. Kas galėjo apie tai pagalvoti prieš dvidešimt penkerius metus?

Gyvenimas eina pirmyn. Daug kas priklauso nuo pačių bendrijų aktyvumo. Nemažai pasiekė moldavų-rumunų bendrija. Aktyvus azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas Mahiras Gamzajevs. Jis žinomas visuomenės veikėjas, stengiasi tiesti tiltus tarp Lietuvos ir Azerbaidžano. Apskritai visos tautinės bendrijos užima tam tikrą nišą daugianacionalinėje Lietuvos kultūroje.

O kai prisimenu Sąjūdžio metus, Baltijos kelią, pagalvoju: galime didžiulotis, kad gyvenome tuo laiku.

Tarptautinėje konferencijoje svarstė Lietuvos lenkų tapatybės klausimus

Birželio 6 d. Mykolo Romerio universitete (MRU) vyko tarptautinė konferencija „Lietuvos lenkai: tolesnė santykių raida“. Ją surengė šios aukštosios mokyklos Politikos mokslų institutas. Jo mokslininkai 2012-2013 metais vykdė Lietuvos mokslo tarybos finansuotą projektą „Lenkų tautinės mažumos Lietuvoje identiteto tyrimas“ pagal programą „Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas“.

Konferencijoje dalyvavo šalies aukštųjų mokyklų mokslininkai, valstybinių institucijų, nevyriausybinių tautinių mažumų organizacijų atstovai, svečiai iš Lenkijos.

Konferencijos metu buvo pristatyti atliktų tyrimų rezultatai, aptarta Vilniaus krašte gyvenančių lenkų padėtis, šios tautinės mažumos gyvenimo aktualijos, identiteto ypatumai ir kt.

Lenkai Lietuvoje yra didžiausia ir giliausias tradicijas turinti tautinė mažuma. Tenka apgailestauti, kad pastaruoju metu pastebima, jog su šia tautine mažuma esama tam tikro nesusikalbėjimo. Kylantys nesutarimai sąlygoja problemas ir kelia įtampą visuomenėje, kurstomą radikalų iš abiejų pusių. Esamos ir naujai kylančios bendradarbiavimo kliūtys sąlygoja didėjančią lenkų tautinės

mažumos atskirtį, užsisklendimą savyje, gilina socialumo krizę Lietuvoje. Šios aplinkybės yra pastebimos iš lenkų tautinės mažumos pozicijos rinkimų metu, streikų dėl lietuvių kalbos baigiamojo egzamino vertinimo kriterijų suvienodinimo, kuriuose dalyvauja mokyklų dėstomąja lenkų kalba atstovai, skundų teikimo ES institucijoms ir kt.

Pranešimus skaitė MRU Politikos mokslų instituto docentai Gediminas Kazėnas, Adas Jakubauskas, Audronė Janužytė, lektoriai Inga Gaižauskaitė, Asta Visockaitė, Romualdas Kacavičius, VDU profesorius Antanas Kulikauskas. **TBN inf.**

Rugsėjo 1-ąją Prezidentė sveikino Rytų Lietuvos moksleivius

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė lankėsi Lavoriškėse (Vilniaus r.), kur Mokslo ir žinių dienos proga pasveikino miestelio bendruomenę ir moksleivius.

„Jūsų igytos žinios, noras pažinti pasaulį yra ne tik jūsų, bet ir Lietuvos gerovės pagrindas. Todėl Rugsėjo 1-oji – visos Lietuvos šventė. Būkite smalsūs, aktyvūs ir vieningi, nes jūs esate Lietuvos ateities kūrėjai“, – moksleiviams sakė šalies vadovė.

Pirmą kartą Lavoriškėse surengtoje bendroje miestelio mokyklų šventėje naujus mokslo metus pasitiko visi Lavoriškių mokiniai, jų mokytojai, tėvai. Prezidentė palinkėjo, kad tokia šventė taptų gražia, vienijančia tradicija. Pasak D. Grybauskaitės, gyvybinga bendruomenė, sutelkianti įvairių tautybių žmones, yra laisvos ir stiprios valstybės pagrindas.

Prezidentė lankėsi Lavoriškių vidurinėje mokykloje, kurioje mo-

Prezidentė Dalia Grybauskaitė Mokslo ir žinių dienos šventėje Lavoriškių centrinėje aikštėje įteikė Pirmoko pasus į mokyklą pradėsiantiems eiti pradinukams. Pase trumpai ir žaismingai supažindinama su Lietuvos gamta, kalba, miestais, kariuomene, gretimomis šalimis, pateikiama faktų iš Lietuvos istorijos, spausdinamas Lietuvos himnas, pasakojama apie svarbiausius Lietuvos simbolius – Vytyt ir vėliavos spalvų reikšmę, apie žmones, savo darbais garsinančius Lietuvos vardą pasaulyje.

koma lenkų kalba. Čia ji susitiko su dvyliktos klasės mokiniais. Valstybės vadovė pakvietė abiturientus atsakingai rinktis ateities kelią, atkakliai siekti savo tikslų ir ateitį sieti su Lietuva.

Lavoriškių vidurinėje mokykloje,

kurioje dėstoma lietuviškai, D. Grybauskaitė dalyvavo naujos sporto-aktų salės atidarymo ceremonijoje. Prezidentė palinkėjo, kad nauja salė taptų visos Lavoriškių bendruomenės susibūrimo vieta. **TBN inf.**

Lietuvių kalbos mokosi trečiųjų šalių piliečiai

Rugpjūčio 11 d. Tautinių bendrijų namuose darbą pradėjo valstybinės lietuvių kalbos kursai. Lietuvių kalbos mokosi 21 klausytojas. Užsiėmimus pagal specialiai parengtą valstybinės kalbos mokymo programą veda mokytoja metodininkė Aušra Pakalkienė.

Kursai surengti vykdant projektą „Trečiųjų šalių piliečių išitvirtinimas daugiakultūroje Lietuvos visuomenėje“, finansuojamą Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai 2013 metų programos.

Gan plati kursų klausytojų kilmės geografija: 6 – iš Rusijos Federacijos,

po 5 – iš Baltarusijos ir Ukrainos, 4 – iš Kazachstano, 1 – iš Armėnijos.

Užsiėmimų metu įvairių tautybių atstovai stengiasi lietuvių kalba pasakoti apie šalį, iš kurios atvyko į Lietuvą. Klausytojai ne tik mokosi kalbos, bet ir susipažįsta su tų šalių kultūra, papročiais, tradicijomis.

Užsiėmimų metu. Dešinėje – mokytoja metodininkė Aušra Pakalkienė.

Vlodo Uznevičiaus nuotr.

„Lietuva – mūsų likimas“

Šiomet Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“, vienijanti išeivius iš Rumunijos ir Moldovos, pažymi įsikūrimo 25-metį. Apie jos veiklą, istorinius šių dviejų tautų ryšius su mūsų kraštu ir daug kitų dalykų kalbamės su bendrijos pirmininke Lučija Bartkiene.

Jonas RUMŠA

- Žinau, kad domitės lietuvių ir moldavų istoriniais, kultūriniais, literatūriniais ryšiais. Gal pavyko aptikti įdomių, mažai žinomų faktų?

- Priminsiu keletą istorinių faktų, jungiančių lietuvių ir moldavų tautas. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė ir Moldovos valstybė nuo XIV amžiaus pabaigos iki XV amžiaus vidurio turėjo 300 kilometrų bendrą sieną. 1452 m. Moldovos pilį „Cetate Alba“ arba Baltąją pilį statė moldavai kartu su lietuviais. Žinoma, kad Rumunijos didikas Aleksandru čel Bun (Aleksandras Gerasis) buvo vedęs Lietuvos valdovo Vytauto Didžiojo seserį Rimgaile. Tas pats Aleksandru čel Bun padėjo lenkams bei lietuviams dviejuose mūšiuose prieš kryžiuočius: 1410 m. Žalgirio mūšyje kovojo 800 moldavų šaulių, moldavai dalyvavo 1422 m. mūšyje prie Marienburgo.

Moldovos valdovas Steponas Didysis 1499-aisias sudarė draugystės sutartį su Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu Aleksandru.

Lenkų rašytojo Henriko Wisnorio knygoje „Jonušas Radvila“ rašoma, kad 1643 m. J. Radvila ėmė siekti Moldovos kunigaikščio Vasilė Lupu dukters Marijos rankos. Po dviejų metų Marija Lupu tapo Lietuvos didžiojo etmono J. Radvilos žmona ir su savim atsinešė milžinišką kraitį – 650 tūkst. auksinių monetų. J. Radvila Kėdainiuose savo antrajai žmonai kunigaikštytei Marijai Lupu pastatė medinę šv. Andrejaus cerkvę.

Dar vienas įdomus, mažai kam žinomas faktas – Moldovos valdovu

1374 - 1375 m. buvo lietuvis Jurgis Karijotaitis.

Lietuvos Prezidento rūmuose, posėdžių salėje, kabo dailininko Jono Mackevičiaus paveikslas „Vytautas Didysis Lucko suvažiavime“, kuris vyko 1429 m. Jame tarpe kitų yra pavaizduotas ir pasiuntinys iš Moldovos.

Ilzenbergo dvaras Rokiškio rajone mena rumuniškus pėdsakus Lietuvoje. Viena iš paskutinių jo savininkų buvo vieno garsiausių rumunų intelektualų, politiko ir literatūros kritiko Tito Livijaus Majoresku duktė Livija Majoresku-Dimšienė, Rumunijos karalienės Elžbietos, Rumunijos karaliaus Karolio I (1866 - 1914) žmonos, freilina.

Kai prieš kelerius metus išlaikiau Lietuvos istorijos ir architektūros egzaminą, kad galėčiau dirbti gide, pradėjau profesionaliai domėtis istoriniais bei kultūriniais ryšiais tarp Rumunijos, Moldovos Respublikos ir Lietuvos.

- Dabar Lietuvos istoriją galima skaityti ir rumunų kalba...

- Taip. Rumunijoje prieš keletą metų pirmą kartą išleista Lietuvos istorija rumunų kalba. Tai pirmas dviejų šalių istorikų darbas.

Knygą išleido Šiaurės bei Baltijos šalių studijų Rumunijos asociacija, remiant Rumunijos nacionalinio kultūros fondo administracijai. Trijų šimtų puslapių apimties leidinys atspausdintas Târgoviște mieste „Cetatea de Scaun“ leidykloje.

Knygą parašė istorikai Silviu Mioliu, Florin Angel, Veniamin Ciobanu ir Zigmantas Kiaupa. Penkiuose jos skyriuose išsamiai išdėstyta Lietuvos istorija nuo priešistorinių laikų iki Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą.

Knygos išangoje Lietuvos Res-

Lučija Bartkienė

publikos ambasadorius Rumunijoje Vladimiras Jarmolenko rašo: „Mūsų tautos yra autochtonai Europos kontinente. Amžiais gyvename kaimynystėje. Tačiau labai mažai žinome vieni apie kitus. Neabejoju, kad ši knyga padės geriau pažinti Lietuvą“. Jo manymu, tai labai reikšmingas įvykis ne tik profesionaliems istorikams, bet ir plačiajai visuomenei. Pažymėtina, kad knyga išleista tuo laiku, kai sukako dvidešimt metų nuo diplomatinių santykių tarp Lietuvos ir Rumunijos užmezgimo. Ketinama išleisti Rumunijos istoriją lietuvių kalba bei rumunų - lietuvių kalbų žodyną.

- Persikelkime į mūsų dienas. Kokius bendradarbiavimo faktus paminėtumėte iš naujausių laikų istorijos?

- Iš tikrųjų tokių pavyzdžių yra. 1990 m. gegužės 31 d. Moldovos Respublika pirmoji pripažino Lietuvos nepriklausomybę.

Tikimės, kad neilgai trukus šiam įvykiui įamžinti viena mūsų sostinės gatvių bus pavadinta Moldovos vardu. Dėl to bendrija prieš kurį laiką kreipėsi į Vilniaus savivaldybę ir sulaukė palankaus atsakymo.

1989 m. kovą Vilniuje buvo atspausdintas antrasis laikraščio „Glasul“ („Balsas“) numeris šimto tūks-

tančių egzempliorių tiražu lotynišku šriftu. Pirmasis numeris buvo išleistas Rygoje. Tuo metu Moldovos SSR buvo naudojama kirilica, nes nuo 1940 metų rumunų kalba ir lotyniška abėcėlė buvo uždrausti. Tai buvo pirmas po daugelio draudimo metų moldaviškas leidinys lotynišku šriftu. Šis leidinys buvo demokratinio judėjimo Moldovoje pradininkas.

- Kokiais keliais ir kada moldavai atvyko į Lietuvą?

- Daugiausia moldavų ir rumunų atvyko po Antrojo pasaulinio karo arba vėliau, kai Lietuvoje buvo kuriamos naujos pramonės šakos. Šeimos, kurias sukūrė moldavai, yra mišrios, nes daugelis tuokėsi su lietuviais, vietiniais rusais, lenkais, baltarusiais.

- Gal galėtumėte pasidalinti savo asmenine patirtimi?

- Lietuvoje gyvenu jau 30 metų. Manau, kad tai mano likimas. Turbūt taip ar panašiai į šį klausimą atsakytų ne vienas mano tautietis. Būdama penktos klasės mokinė, žiūrėdama į atvirukų rinkinį, mano giminaičių atvežtą iš Lietuvos, patyriau labai stiprią nuostabą, kuri prilygo emociniam sukrėtimui. Raudonų plytų pastatai, gotikos ir baroko stiliaus bažnyčios, ypač šv. Onos bažnyčia, tiesiog užbūrė mano vaikišką sielą. Tuo metu, aišku, nieko nenumaniau apie tai,

tačiau tas jausmas liko mano sąmonėje. Aš pagalvoju: „Ar Dievas duos man kada nors pamatyti tą šalį?“ Dabar aš suprantu, kad viską ką aš dariau po to, mane po truputį priartindavo prie Lietuvos. Tai ir tautinis festivalis, kuriame mūsų klasei burtų keliu teko atstovauti Lietuvai. Man teko šokti lietuvišką polką. Vėliau, studijuodama tuometiniame Leningrado kino inžinierių institute (dabar – St.

Peterburgo valstybinis kino ir televizijos universitetas), dalyvavau studentų organizacijoje „Baltikum“. Į ją mane pakvietė mano būsimo vyras lietuvis Remigijus Bartkus.

Jau daugiau kaip pusę savo gyvenimo esu Lietuvoje. Lietuvių kalbos pradėjau mokytis dar St. Peterburge.

- Ar sunku buvo pritaipiti prie naujų gyvenimo sąlygų, išmokti lietuvių kalbą?

- Atvykusi į Lietuvą, tiesa sakant, labai pergyvenau dėl to, kad gerai nemokėjau lietuvių kalbos. Todėl po mėnesio užsirašiau į lietuvių kalbos kursą „Žinijos“ draugijoje. Mano anyta nustebo, nudžiugo ir apmokėjo už mokslą.

Pirmosios lietuviškos knygos, kurias pradėjau skaityti, buvo lietuvių liaudies pasakos. Jas skaičiau savo sūnui Vyktintui. Be to, labai daug apie Lietuvą pasakojo mano vyras. Buvo labai įdomu klausytis apie lakūnų Dariaus ir Girėno istoriją, išeivijos dainininkę Vandą Stankus, kurios tango labai mėgau klausytis.

Aišku, pradžia visada ir visur yra sunki. Prie naujų gyvenimo sąlygų pripratau po truputį. Nors saulės trūkumas jaučiasi ypatingai lapkritį ir gruodį, tačiau meilė Lietuvai bėgant metams vis didėjo. Ir kiekvienais metais atrandu kažką naujo Vilniuje.

Neveltui Tomas Venclova rašė: „Su Lietuvos sostine galima paviršutiniškai susipažinti per dvi tris dienas, bet rimtoms jos istorinio bei kultūrinio paveldo studijoms turbūt nepakaktų dvidešimties, trisdešimties metų, gal ir viso gyvenimo“.

- Papasakokite apie savo draugiją.

- Tautinių bendrijų organizacijų atsiradimas Lietuvoje susijęs su lietuvių tautiniu atgimimu ir demokratinėms permainų šalyje pradžia. Būtent tada, 1989 m. vasarį, buvo įkurta moldavų – rumunų kultūros bendrija „Dačija“. Steigiamasis bendrijos susirinkimas vyko tuometinio Vilniaus miesto projektavimo instituto „Monolitas“ salėje.

„Dačija“ apjungia Lietuvoje gyvenančius išeivius iš Moldovos Respublikos ir Rumunijos. Dauguma bendrijos narių Lietuvoje gyvena 20 - 40 metų. Pagal 1989 m. gyventojų surašymo duomenis, Lietuvoje gyveno 1700 moldavų tautybės žmonių. 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno 540 moldavų ir 77 rumunai. Kaip matome, mūsų gerkai sumažėjo. Vieni grįžo atgal į savo istorinę tėvynę, kiti, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, išvažiavo į įvairias kitas senojo žemyno šalis.

„Dačijos“ bendrijos nariai prie Viešpaties Atsimainymo cerkvės Kėdainiuose. Projektas „Lietuva – Moldova. Istorinės sąsajos. Pažinkime vieni kitus“.

Šiuo metu bendrija jungia moldavus, gyvenančius Kaune, Vilniuje, Klaipėdoje ir kitur. Nors bendrija yra negausi (60 žmonių), tačiau pats jos įkūrimo faktas yra nepaprastai svarbus tuo, kad žmonės būdami kartu gali išsaugoti savo kalbą ir tradicijas.

- Kodėl organizacija vadinasi išieivių iš Moldovos ir Rumunijos bendrija?

- Labai paprastai. Mes, moldavai ir rumunai, kalbame ta pačia kalba, turime tą pačią kultūrą ir istoriją, vienodas tradicijas. Ir moldavai, ir rumunai yra dakų palikuonys. Žodis „Dačija“ yra žemės, kurioje senovėje gyveno rumunų ir moldavų protėviai dakai ir trakai, pavadinimas.

Pasaulyje yra apie 600 rumunų kultūros bendrijų, dažniausiai besivadinančių „Eminescu“ arba „Dačija“ vardu. Rumunų kalba ir literatūra šiuo metu dėstoma 26 pasaulio universitetuose. Ir Rumunijoje, ir Moldovos Respublikoje moksleiviai studijuoja rumunų literatūros klasikų Mihai Eminescu (Mihai Eminesku), Ion Creanga (Ion Kreanga), Vasile Alexandri (Vasile Aleksandri) kūrybą. Visi vienodai gerbia žymiausią istorinį personažą Moldovos valdovą Štefaną Didįjį (Ștefan cel Mare și Sfint).

Istoriškai taip susiklostė, kad šiuo metu – dvi atskiros valstybės. Nepasakosiu visos istorijos. Tik pateiksiu keletą pavyzdžių: mano tėvai gimė Rumunijoje, o aš Moldovos tarybų socialistinėje respublikoje. Turiu daug giminaičių ir Rumunijoje, ir Moldovoje. 1989 m. rugpjūtį, kai Moldovos Respublikoje buvo priimtas įstatymas dėl oficialios rumunų kalbos ir lotynų kalbos abėcėlės gražinimo, mes čia, Lietuvoje, išmokome rašyti iš naujo – naudodami lotyniškas raides.

- **Kalbėjote apie mišrias šeimas. Lietuvoje jų daugėja. Dabar dar ir su tolimų, egzotiškų kraštų pilie-**

čiais. Su kokiomis problemomis susiduria mišrios šeimos? Kaip tokiose šeimose auklėjami vaikai?

- Dauguma mūsų bendrijos šeimų, kaip minėjau, yra mišrios: moldavų – lietuvių, rumunų – lietuvių, moldavų – lenkų, moldavų – rusų. Gyvendami Lietuvoje, pradėjome labiau branginti savo tautos kalbą bei tradicijas, nes tai mus vienija. Svarbiausia – perduoti kalbą bei tradicijas savo vaikams. Mūsų vaikai dalyvauja tradicinėse moldavų – rumunų šventėse

kalbos prisimirsta, tačiau tos kalbos, kurias vaikas išmoksta bendraudamas su tėvais, jam tampa gimtosiomis ir nepamirštamomis visą gyvenimą.

Mitas, jog vaikui sunkiau sekasi pradėti kalbėti, jeigu jis girdi iškart keletą kalbų. Kaip tik atvirkščiai, mišrių šeimų vaikai yra gabesni kalboms ir sugeba lengviau išmokyti kitas užsienio kalbas.

- Ką reiškia priklausyti dviem kultūroms, suderinti skirtingus papročius ir tradicijas?

- Pirmiausia tai platesnis, tolerantiškesnis požiūris į skirtingas kultūras, kitataučius. Vaikas, gyvendamas mišrioje šeimoje, apie tai net negalvoja ir viską, kas vyksta šeimoje, priima kaip natūralų dalyką, abiejų tėvų kultūras vertina vienodai.

Ar vaikas dvi kultūras sujungs savyje, priklauso nuo tėvų požiūrio, nuo to, kaip jie vaikus augina, auklėja, kokią aplinką kuria šeimoje.

- Ar moldavai turi problemų dėl integracijos į Lietuvos visuomenę?

- Dauguma bendrijos narių yra Lietuvos piliečiai, gerai moka lietuvių kalbą. Kartais net geriau negu savo gimtąją. Yra tokių, kurie moka ir lietuvių, ir lenkų kalbas. Jei palyginsime su moldavais Latvijoje, tai ten tik vienas kitas moka latvių kalbą. Moldavai Lietuvoje projektuoja ir stato namus, gydo žmones, dėsto užsienio kalbas, dirba gidais, siuva drabužius, gamina maistą, augina daržoves ir gyvulius, vairuoja automobilius, auklėja vaikus, dainuoja ir šoka teatruose. Tačiau labai nusimena, iki ašarų pergyvena, kai išgirsta iš žiniasklaidos įžeidžiančią informaciją apie savo istorinę tėvynę Moldovą. Todėl aš nesuprantu tų lietuvių, kurie žiniasklaidoje, ypač internetinėje, visaip ir nepelnytai juodina savo šalį.

- **Moldavai, kaip ir kitų tautinių mažumų atstovai, aktyviai dalyvavo Lietuvos tautinio atgimimo sąjūdyje. Kas labiausiai išliko atmintyje iš tų dienų?**

Prieš keletą metų Rumunijoje išleista Lietuvos istorija.

bei tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivaliuose.

Bendrijoje atsiranda naujų kultūrinių tradicijų, kai, pavyzdžiui, skaitomi tie patys eilėraščiai rumunų ir lietuvių kalbomis. Vaikams, kurie auga mišrioje šeimoje, mano manymu, labai pasisekė. Jie turi galimybę pažinti ir tapti ne vienos, o iškart dviejų kultūrų atstovais.

Vaikas, be jokių papildomų pastangų, natūraliai išmoksta iškart net kelias kalbas, kurias jis kitomis sąlygomis galėtų išmokyti tik daug mokymdamasis ir nuolat tobulindamas žinias. Kaip žinoma, mokyklose išmoktos

- Nuo pat pirmųjų gyvavimo dienų bendrijos „Dačija“ nariai aktyviai dalyvavo Lietuvos tautinio atgimimo judėjime. Kartu su lietuviais ir kitų tautų atstovais stovėjome Baltijos kelyje. Beje, kartu su mumis buvo ir iš Moldovos atvykę Liaudies fronto atstovai. Tų pačių metų rugsėjo 2 d. dalyvavome sostinės Kalnų parke daugiataūkstantiniame mitinge, kurį organizavo Tarptautinė koordinacinė asociacija. Šiame mitinge įvairių tautybių Lietuvos gyventojai palaikė lietuvių siekį tapti nepriklausomais ir laisvais.

Žmonių solidarumas, vienybės jausmas Atgimimo laikotarpiu buvo nepaprastai didelis. Kai Rumunijoje prasidėjo sukilimai prieš komunistinį režimą, bendrijos „Dačija“ nariai užsakė Mišias už žuvusius Brašov mieste 1987 m. lapkričio 15 d. Mišios buvo aukojamos Vilniaus arkikatedroje bazilikoje 1989 m.

- Jūs puikiai kalbate lietuviškai, gerai pažįstate lietuvių kultūrą, literatūrą, tapote žurnaliste, Lietuvos televizijoje vedėte laidą tautinėms mažumoms „Labas“, kuri buvo uždaryta. Gal galėtumėte apie tai plačiau papasakoti?

- 1998 m. LTV redakcijoje „Santarvė“ buvo sukurtas žurnalas „Labas“,

skirtas neskaitlingoms tautinėms mažumoms: totoriams, karaimams, latviams, estams, vokiečiams, romams, armėnams, moldavams, azerbaidžaniečiams, vengrams, graikams ir kt. Šių mažumų atstovų priskaičiuojama apie 50 tūkstančių. Vesti laidą buvo pasiūlyta man, kaip geriausiai redakcijoje mokančiai lietuvių kalbą. Vieną kartą per savaitę dešimties minučių trukmės laidoje valstybine kalba pasakojome apie kitataučių gyvenimą, kultūrą, tradicijas ir papročius, nusipelnčius žmones. Laida buvo populiarė ne tik tarp tautinių mažumų, bet ir tarp lietuvių.

Tačiau nuo 2009 m. birželio laidos transliacija Radijo ir televizijos tarybos nutarimu buvo nutraukta tariamai dėl lėšų trūkumo. Didelė tautinių mažumų grupė liko be savo tribūnos. Tautinių bendrijų taryba deda pastangų, kad laida būtų gražinta į eterį, sulaukia pritarimo. Neprarandame vilties, jog taip ir atsitiks. Keliadesimt tūkstančių litų, kurie per metus neva sutaupomi nutraukus laidą, nepadengia daug didesnių, nors ir neapčiuopiamų nuostolių.

- Tautinėms mažumoms svarbu ne tik integruotis į gyvenamos šalies visuomenę, bet ir išsaugoti savo tautines tradicijas, papročius...

- Jau šiek tiek atsakiau į šį klausimą, kai pasakojau apie mišrias šeimas. Žinoma, mes švenčiame religines, mūsų istorinės tėvynės valstybines šventes. Tačiau apie vieną šventę norėčiau papasakoti plačiau. Kovo 1 d. Rumunijoje ir Moldovos Respublikoje švenčiama pavasario atėjimo šventė – Marcišor. Pavadinimas yra lotynų kilmės, nuo žodžio „Martie“. Tai tradicinė pavasario šventė, susijusi su žemdirbystės ciklu, o šventės ištakos siekia daugiau nei aštuonis tūkstančius metų. Šventės simbolis Marcišor – raudonas ir baltas pumpurėliai – simbolizuoja meilę ir pagarbą. Kasmet kovo 1-ąją žmonės vieni kitiems dovanoja šį mažą, miela amuletą, linkėdami svajonių išsipildymo, meilės ir laimės. 2011 m. buvo pasiūlyta įtraukti Marcišor tradiciją į UNESCO pasaulio paveldo objektų sąrašą. Dokumentai įtraukti į specialų aplanką, sprendimas bus priimtas 2015 m.

Lietuvoje „Dačijos“ bendrija šiemet šventė šią dieną jau 25 kartą. Dainuojame ir šokame, pasakojame įvairias legendas. Marcišor skatina mus prisiminti tautosaką, savo šaknis, senelių tradicijas.

Kuriame mūsų bendrijos tradicijas. 2011 metų spalio 9 dieną Kryžių kalne pastatėme kryžių, ant kurio užrašyta „Už Moldovos ir Lietuvos šviesią ateitį“. Jis skirtas trimis datoms: 2009 m. „Dačija“ minėjo savo 20-metį, 2010 metų gegužės 31 dieną, sukako 20 metų, kai Moldovos Respublika, pirmoji pripažino Lietuvos nepriklausomybę. 2011 rugpjūčio 27 d. Moldovos Respublika minėjo nepriklausomybės 20-metį.

Manau, kad moldaviškas kryžius Kryžių kalne turi kultūrinę, moralinę, istorinę reikšmę. Jis mus suvienijo, paskatino daugiau bendrauti, mes išgyvenome tuos pačius jausmus. Šiame balto akmens kryžiuje iš Moldovos yra kiekvieno mūsų dvasios dalelė. Ten prie Kryžių kalno mes nutarėme pradėti tradiciją – kiekvienais metais susitikti prie mūsų kryžiaus.

Marcišoras – graži, miela, nuotaikinga pavasario šventė.

„Žydų muzikai būdingas pozityvumas, nes žydai nemoka gedėti“

Žydų dainų ir šokių ansamblis „Fajerlech“ – vienas seniausių Lietuvos folkloro ansamblių, šiemet švenčiantis keturiasdešimt trečiąjį gimtadienį. „Fajerlech“ muzikinius spektaklius yra matę Izraelio, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rusijos, Baltarusijos, Švedijos, Suomijos, Didžiosios Britanijos ir Vokietijos žiūrovai. Tačiau ansamblio meno vadovė Larisa Vyšniauskienė teigia, kad jai mieliausia koncertuoti mažuose Lietuvos miesteliuose. Su ponija Larisa kalbamės apie „Fajerlech“ kūrybinį kelią, daugiatautį kolektyvą ir įkvėpimo paieškas.

Živilė JUONYTĖ

- Ką reiškia Jūsų ansamblio pavadinimas?

- Žodis „fajerlech“, išvertus iš jidiš kalbos, reiškia „liepsnelės“. Man ansamblio pavadinimas asocijuojasi su kūrybos liepsna, kurią reikia nuolat kurstyti, kad ji neužgestų, o toliau skleistų šviesą ir šilumą. Jidiš kalba pasirinkta neatsitiktinai – tai mūsų protėvių kalba, dar ne taip seniai buvusi visų Rytų Europos žydų *lingua franca*. Pati labai gerai atsimenu savo senelius, kalbėjusius jidiš, šventusius tradicines šventes. Norisi, kad šios tradicijos atgimtų muzikoje ir šokyje.

- Kiek narių sudaro Jūsų ansamblį?

- „Fajerlech“ šiandien turi 41 narį. Mūsų ansamblis unikalus tuo, kad jį sudaro įvairaus amžiaus mėgėjai ir profesionalai. Pavyzdžiui, šokėjų grupės skirstomos į pagrindinę (jaunimo) šokių grupę, į kurią patenka 17-30 metų nariai, paauglių šokių grupę (8-16 metų amžiaus), vaikų šokių grupę (4-8 metų) bei visai neseniai įkurtą mažųjų šokėjų tėvų grupę. Iš pradžių šokančių vaikų tėvai pamėgino repetuoti savo malonumui, tačiau jiems taip gerai sekėsi, kad jų numerius pradėjome įtraukti į mūsų pasirodymus. Ansamblyje taip pat yra muzikantų ir vokalistų – tiek profesionalų, tiek mėgėjų.

Beje, nauji nariai į mūsų kolektyvą priimami ne etniniu pagrindu. „Fajer-

lech“ sudėtyje yra ne tik žydų, bet ir nemažai lietuvių, rusų, lenkų, žmonių iš mišrių šeimų. Štai mūsų vokalo vadovas Michailas Filipovas yra kilęs iš graiko ir ukrainietės šeimos.

- Kuo „Fajerlech“ išsiskiria iš kitų Lietuvoje veikiančių šokių ir dainų kolektyvų?

- Mano manymu, išskirtiniai mūsų kolektyvo bruožai yra profesionalų ir mėgėjų dermė, amžius „nuo...iki“ ir jidiš kultūros puoselėjimas. Tvirtai laikausi nuostatos, kad pasirodymuose turi dominuoti jidiš kalba – dėl šios priežasties hebrajų kalbai ir kultūrai skiriame ne daugiau 20 proc. pasirodymų laiko. Turime ir keletą įdomių kūrinių ladino kalba, kadaise gimusia tarp Ispanijos žydų. Nemažai išėivių iš Ispanijos, dvidešimtame amžiuje emigravusių į Izraelį, ją vis dar supranta. Beje, visus koncertus anonsojame vietos kalbomis: lietuvių publikai – lietuviškai, rusų – rusiškai ir t.t.

- Kuo apskritai ypatinga žydų muzika?

- Žydų muzikai būdingas pozityvumas, nes žydai nemoka gedėti. Netgi geto laikotarpiu buvo kuriamos pozityvios, viltingos dainos. Esame nusiteikę neužmiršti liūdnu, tragiškų dalykų, žydams nutikusių praeityje, bet žiūrime į ateitį.

- Ar „Fajerlech“ pasirodymuose skamba tik tradiciniai žydų kūriniai? Koks kūrinys yra jūsų mėgstamiausias?

Larisa Vyšniauskienė

- Rengdami pasirodymus ieškome pusiausvyros tarp tradicijos ir modernumo. Mūsų vokalo vadovas yra labai talentingas žmogus. Girdint jo aranžuotą dainą neretai atrodo, kad ji estradinė, nors iš tiesų tai – tradicinis kūrinys.

Negaliu įvardinti savo mėgstamiausio kūrinio, tačiau noriu paminėti vieną man itin brangų koncertą. Tai buvo muzikinis spektaklis jidiš kalba „Verčiant puslapius“, sukurtas Europos paveldo dienoms. Spektaklyje atspindėjome visą žydų tautos istoriją nuo tada, kai Mozė gavo Dešimt Dievo įsakymų, iki šių dienų, įskaitant ir tai, kaip žydai atsidūrė ir kūrė savo gyvenimą Lietuvoje. Na, o iš muzikos žanrų man mieliausios žydų lopšinės – jos kupinos šilumos, jose planuojamas mažylio gyvenimas.

- Kaip pasirenkate sceninius kostiumus?

- Pirmiausia gimsta koncerto idėja, šokis ir muzika, o tik tada – kostiumai. Nesame pajėgūs kiekvienam šokiui ar koncertui pasiūti naujų kostiumų, tad stengiamės būti kūrybingi, skir-

tinguose pasirodymuose panaudoti tas pačias kostiumų detales.

Įdomu tai, kad sąvoka „žydų tautinis kostiumas“ neegzistuoja. Kadaise, kai žydai gyveno savo istorinėje tėvynėje Palestinoje, jie rengėsi pagal tuometes kultūros tradicijas bei klimato sąlygas. Žydams pasklidus po Europą ir kitus žemynus, jų drabužiai labai supanašėjo su vietinių. Tai nutiko ir Lietuvos žydams – jų tradicinė apranga labai nedaug skyrėsi nuo etninių lietuvių aprangos.

Vieningo žydiško kostiumo nėra ir Izraelyje – tradiciniai drabužiai priklauso nuo šalies, kurioje tam tikra žydų bendruomenė gyveno.

- Kur, jūsų manymu, esate populiariausi – Lietuvoje ar užsienyje?

- „Fajerlech“ dažnai vyksta į gastroles ir festivalius užsienyje, tačiau man maloniausia koncertuoti mažuose Lietuvos miesteliuose. Žiūrovai čia yra mažiau išlepinti nei didmiesčių publika ir visuomet mus maloniai ir geranoriškai priima. Galėčiau išskirti dvi mūsų gerbėjų kategori-

jas – tai smalsus jaunimas bei pagyvenę žmonės, neretai dar menantys tarpukario žydų bendruomenę. Vidutinio amžiaus žmonių į koncertus ateina mažiau – matyt, tai lemia jų gyvenimo tempas.

- Ansamblis „Fajerlech“ neseniai grįžo iš Izraelio. Ar tai pirmos Jūsų kolektyvo gastrolės šioje šalyje?

- Tai jau antrasis „Fajerlech“ vizitas Izraelyje nuo tada, kai 1998-aisiais tapau ansamblio meno vadove. Pirmą kartą į žydų istorinę tėvynę mus pakvietė buvę „Fajerlech“ nariai, dar sovietmečiu emigravę į Izraelį ir ten įkūrę savo ansamblį „Anachnu kan“ (liet. „Mes čia“). Na, o šįkart į Izraelį vykome dalyvauti festivalyje „Uždek žvakę“. Šis festivalis rengiamas ne pirmus metus, tačiau šįmet išsiskyrė tuo, kad buvo skirtas įvairių tautinių mažumų šokio ir muzikos kultūrai. Labai džiaugiuosi, kad šiose gastrolėse Izraelyje galėjo dalyvauti visi mūsų kolektyvo nariai, net ir patys mažiausieji.

- Kaip Jus priėmė Izraelio publika?

- Izraelyje kolektyvai, atliekantys kūrinius jidiš kalba, turi savo auditoriją. Tai daugiausia išeiviai iš Europos, įskaitant ir litvakus. Kadaise patys kalbėję jidiš, jie šią kalbą gerbia, puo-

selėja ir siekia išsaugoti. Taigi, publika mus priėmė itin šiltai. Štai koncerte Netanijoje mus užklupo stiprus lietus, tačiau žiūrovai neišsibėgijo ir kantriai laukė, kol persikelsime po stogą. Dar vienas įdomus koncertas vyko Betliejuje. Šis miestas priklauso Palestinos autonomijai, tad šiek tiek nerimavome, kaip mus ten sutiks. Šiandien galiu drąsiai tvirtinti, kad nerimui pagrindo nebuvo. Mūsų publika buvo daugiausia mišrios šeimos, kurios mus priėmė itin šiltai. Savaite trukusios viešnagės metu taip pat koncertavome Tel Avive ir Jeruzalėje.

- Kokie artimiausi „Fajerlech“ kūrybiniai planai?

- Gerai pailsėjome vasarą ir esame pasiilgę scenos. Jau pirmąjį rugsėjo savaitgalį koncertuosime šių metų Lietuvos kultūros sostinėje – Panevėžyje, kur vyks kasmetinis Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai“. Tuo tarpu rugsėjo pabaigoje kartu su Ukmergės ir Panevėžio žydų bendruomenėmis švėsime žydų naujuosius metus. Hebrajiškai ši šventė vadinasi „Roš Hašana“ o tai reiškia „metų galva“. Taip simboliškai paminėsime ir naujojo „Fajerlech“ sezono pradžią.

Kūrybinės veiklos pasiekimai:

1990 – 1991 m. – „Fajerlech“ dalyvavo šokių festivalyje Karmielyje, Izraelyje;

1998, 2002, 2003, 2004, 2011 m. – lankėsi tarptautiniuose žydų vaikų ir jaunimo kūrybos festivaliuose Maskvoje, kuriuose kolektyvas tapdavo konkursų laureatais.

Šokio ir dainos ritmai.

Tautinių kultūrų festivalis „Baltijos aušros“

Birželio 28 d. Palangoje vyko tradicinis III Lietuvos ir Baltarusijos tautinių kultūrų festivalis „Baltijos aušros“. Į renginį gausiai susirinko tautinių bendrijų kolektyvai iš įvairių Lietuvos miestų, svečiai iš kaimyninės Baltarusijos.

„Pirmąjį mūsų festivalį „Baltijos aušros“ surengėme 2010 m. toje pačioje improvizuotoje aikštelėje po atviru dangumi netoli nuo jūros tilto. Tai buvo, galima sakyti, mūsų pirmas eksperimentinis festivalis. Aš tada neturėjau didelio masto renginių organizavimo patirties. Bet mums daug padėjo Palangos kultūros skyriaus darbuotojai, miesto vicemerė Martytė Večerskienė. Tada ir gimė idėja padaryti festivalį tradiciniu, neblogesnę kaip kitose Europos miestuose. Antrasis ir trečiasis festivaliai buvo didesnio masto, juose dalyvavo daugiau meno kolektyvų“, – sakė viena festivalių organizatorių ir koordinatorių, asociacijos „Naujas formatas“ prezidentė Nina Šesternikova.

Šį kartą koncertinėje programoje dalyvavo apie 130 atlikėjų. Tai balta-

rusių dainų ansamblis „Kupalinka“, jaunimo ir vaikų – „Lad“ ir „Verasok“, instrumentinis – „Natiurma“ iš Klaipėdos (vadovai Valentina Snigur ir Sergejus Seržukas), armėnų dainų ir šokių – „Hayrenik“ iš Kauno (vadovai Armenas Sargsianas ir Ema Bojadžian), karaimų vaikų šokių – „Birlik“ (vadovai Ina Lavrinovič ir Margarita Rajackienė), šokių studija „Fantazija“ (vadovė ir choreografė Inga Gurejeva), Vilniaus „Ateities“ vidurinės mokyklos rusų dainų – „Zoriuška“ (vadovė Natalija Grudzinskienė), lenkų dainų ir šokių – „Jawor“ (vadovai Renata Lisovska ir Elita Sinkevič), Vilniaus Mokytojų namų dainų – „Svetoč“ (vadovai Greta Fedorčenko ir Sergejus Didenka).

Festivalį vainikavo išpūdingas svečių iš Minsko - Baltarusių liaudies

Festivalio dalyvius sveikina Nina Šesternikova.

dainų ir šokių ansamblio „Tuteišaja šliahta“ pasirodymas. Ansamblio programoje – dainomis papasakota baltarusių tautos istorija.

TBN inf.

Totorių sakralinis paveldas – koks jis?

Edita MOTIEJŪNAITĖ

Fatimos Buinovskos parengta ir Vilniaus universiteto leidyklos išleista knyga apie Lietuvos totorių sakralinį paveldą, kurį sudaro keturi pastatai ir dešimtys totoriškų kapinių, padės giliau pažinti šią tautinę grupę, kuri daugiau kaip šešis šimtus metų gyvena mūsų krašte.

1396–1397 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos (LDK) žemėje kunigaikščio Vytauto apgyvendinti totoriai iki šių dienų išlaikė savo tikybą, kurios kertinis akmuo: „Lā ilāha illā‘llāh Mu ammadur rasū‘llāh“ (Nėra kito dievo, išskyrus Dievą, ir Muhammadas yra Dievo pasiuntinys).

Karingi totoriai saugojo pilis ir valstybines sienas, todėl jų gyvenvietės kūrėsi aplink Vilnių, Trakus,

Žemaitijos pasienyje, šalia Punios, Gardino, Naugarduko. 1631 m. atlikus totorių valdų LDK reviziją, paaiškėjo, kad Trakuose buvo 225 totorių namai, Vilniuje – 169, Ašmenos pavieta – 135 ir Raižiuose – 44 namai.

Manoma, kad Lietuvoje mečetės pradėtos statyti XV a. pradžioje, nors rašytiniuose šaltiniuose jos daugiausia minimos XVI a. Tai Trakų, Vilniaus, Gardino, Naugarduko, Daubutiškių mečetės. Iš kitų šaltinių žinoma, kad XVII a. LDK veikė iki 20 musulmonų maldos namų. 1795 m. Lietuvos teritorijoje jau veikė Keturiasdešimt Totorių kaimo, Raižių, Prūdžionių prie Vokės, Nemėžio, Lukiškių Vilniuje ir Vinkšnupių (Vilkaviškio apskritis) mečetės. 1857 m. Zarasų apskrityje buvo pastatyta Vidžių mečetė. 1910 m. vietoje sudegusios pastatyta

medinė mečetė Kaune. Po Pirmojo pasaulinio karo Lietuvos Respublikoje veikė Raižių, Vinkšnupių ir Kauno mečetės.

Architektūros pavyzdžiais mečečių statyboje buvo pranašo Muhammado namai Mekoje ir Medinoje – kvadrato formos nedideli pastatai su dvišlaičiu stogu – tai Trakų, Lukiškių (iki 1866 m.), Keturiasdešimt Totorių mečetės, arba trišlaičiu stogu – Raižių, Lukiškių (po 1867 m.) mečetės su nedideliu minaretu ant viršaus.

Šalia mečečių būta ir kapinių. Kapinės – tai ištisa tautos istorija, kuriose besikeičiančių laikotarpių liudytojais tapo paminkliniai užrašai. Seniausias arabiškais rašmenimis ir turkų kalba užrašytas antkapis, datuojamas 1626 m., išliko Keturiasdešimties totorių kaimo (Vilniaus r.) kapinėse.

Totoriai surengė pirmąją kūrybinę vasaros mokyklą

Birželio 19-27 d. Totorių kultūros centras kartu su Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga Trakuose pirmą kartą surengė Totorių kūrybinę vasaros mokyklą. Joje dalyvavo vaikai nuo penkių iki trylikos metų, o taip pat jaunimas ir senjorai iš Vilniaus miesto, Nemėžio, Keturiasdešimt totorių, Grigiškių gyvenviečių ir Švenčionių, iš viso apie 40 žmonių.

Renginys vyko kempinge „Kempingas Slėnyje“. Ši vieta pasirinkta neatsitiktinai. Prieš keletą šimtmečių čia buvo totorių gyvenvietė.

Mokiniam buvo parengta įdomi ir įvairi programa. Jie ne tik susipažino su Volgos ir Krymo totorių folkloru, bet ir patys dainavo, šoko, mokėsi groti totorių nacionaliniais muzikos instrumentais.

Pamokas vedė patyrę pedagogai ir specialistai. Apie Volgos totorių folklorą pasakojo Kazanės valstybinės konservatorijos dėstytoja Lilija Ziganšina ir konservatorijos studentas Airatas Šafikovas. Krymo totorių šokių meno mokė Gazi konservatorijos (Turkija) dėstytojas Mustafa Arslanas, groti saza – Savašas Jekidži, dara ir bavule – Dženkas Giulchanas, violončele – Jeminas Bejazčičekas. Kaip groti totoriška harmonija demonstravo Airatas Šafikovas, akordeonu – Zinaida Alek-

sandrovič. Totorių sekmadieninės mokyklos pedagogė Galija Fedosiuk mokė totorių kalbos senjorus.

Tačiau argi visą dieną sėdėti patalpoje, kai už lango karšta vasara. Ten irgi laukė daug įdomių užsiėmimų. Pavyzdžiui, kas laimės virvės traukimo varžybas. O koks iš tavęs totorius, jei nemoki joti ant arklio ar šaudyti iš lanko? Buvo surengti jojimo ir šaudymo iš lanko užsiėmimai. Jojimo pamokos vyko žirgininkystės klube „Perkūno žirgai“. Beje, vaikai jodinėjo ant mažų poni.

Artėjant trumpiausiai vasaros nakčiai mergaitės kartu su Totorių kultūros centro vadove Almira Trakšeliene pasipuošė iš gėlių pintais vainikais, uždegė improvizuotą laužą. Totoriai šventė Jonines. „Buvo labai linksma“, - sako A. Trakšeliene.

Po virtinės įvairių užsiėmimų apetitu niekas nesiskundė. Totorės jaunimui atskleidė totoriškos

virtuvės paslaptis ir mokė gaminti tradicinį nacionalinį patiekalą – koldūnus.

Greitai prabėgo devynios dienos mokykloje. Baigiamąjį koncertą surengė mokyklos dalyviai. Juos sveikino garbės svečiai: Turkijos ambasadorė Lietuvoje Aydan Yamancan, LR kultūros ministerijos Tautinių mažumų reikalų skyriaus vyriausioji specialistė Rasa Paliukienė, Trakų rajono meras Vytautas Zalieckas, Trakų seniūnas Kęstutis Vilkauskas, Vilniaus universiteto docentė dr. Galina Miškinienė. Koncerte skambėjo totorių liaudies muzika, dainos, šokių melodijos

Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas ir Totorių kultūros centro vadovė Almira Trakšeliene mokyklos dalyviams įteikė Pirmosios totorių kūrybinės vasaros mokyklos baigimo diplomus.

Mokyklos organizatoriai dėkojo renginio rėmėjams ir partneriams, tarp kurių – LR kultūros ministerija, Tautinių bendrijų namai.

TBN inf.

Ruslano Trakšelio nuotraukose – Totorių kūrybinės vasaros mokyklos vaizdai.

Karaimai mokosi gimtosios kalbos ir brangina savo tautos praeitį

Lietuvos karaimų kultūros bendrijos pirmininkė, humanitarinių mokslų daktarė, docentė Karina Firkavičiūtė teigia, kad karaimų kalba yra viena svarbiausių karaimų kultūros vertybių, kuri išliko gyva iki šių dienų tik Lietuvoje.

Jonas RUMŠA,
Vytautas ŽEMAITIS

Susidomėjimas kalba nemažėja

Tradicinė XII tarptautinė karaimų kalbos stovykla šiemet Trakuose vyko liepos 7–18 d. Ją, kaip ir kasmet, rengė Lietuvos karaimų kultūros bendrija. Atvyko apie 80 žmonių iš Lenkijos, Prancūzijos, Rusijos, Ukrainos.

„Karaimų kalba yra viena svarbiausių karaimų kultūros vertybių, kuri išliko gyva iki šių dienų tik Lietuvoje. Ji yra įrašyta į pasaulio nykstančiųjų kalbų sąrašą. Didžiuojamės galėdami šią kalbą gyvai dar išgirsti Lietuvoje, jos mokytis, ją puoselėti“, - sako Lietuvos karaimų kultūros bendrijos pirmininkė dr. Karina Firkavičiūtė.

Lietuvos karaimų bendruomenei 2014-ųjų metų vasara išimins įdomiais kultūriniais renginiais, svarbių istorinių datų minėjimu.

Pasak K. Firkavičiūtės, karaimų kalbos stovykla per dvylika metų vystėsi, keitė savo turinį, turėjo įvairių partnerių Lietuvoje ir užsienyje, bet visą šį laiką bendruomenės ir atvykstančių svečių susidomėjimas išliko – kasmet suvažiuoja per aštuoniasdešimt dalyvių, ir visi entuziastingai dalyvauja renginiuose.

Mokyklos programa šiemet, kaip ir ankstesniais metais, liko nepakitusi – pamokos, vakarinės paskaitos, vakaronės, susitikimai, baigiamasis koncertas.

Visi stovyklos dalyviai buvo suskirstyti į tris grupes: iki 10 metų amžiaus vaikai, iki 16 metų paaugliai ir suaugusieji. Visiems buvo sudarytos atskiros programos. Su vaikais užsiėmimai vyko žaidimų forma. Vyresnieji mokėsi taisyklingai rašyti, skaityti, kalbėti. Užsiėmimai buvo teminiai, vyko įvairiose vietose, taip pat gamtoje, net laive.

„Mokyklos organizatoriai pasistengė, kad šalia karaimų kalbos pamokų, kuriose trims skirtingo amžiaus grupėms mokytojų K. Firkavičiūtė, ankstesnėse mokyklose patirtį įgijusios Eugenija Ešvovičiūtė ir Severina Špakovskaja, būtų ir įvairių kitų renginių. Pavyzdžiui, rengiamos atraktyvios „arbatėlės“ senjorams, kur ne tik galima pasidalinti prisiminimais, bet ir parašyti bei

išsiųsti atvirutes su gražiais Trakų vaizdais draugams ar pažįstamiems, pažaisiti vaikystės ir jaunystės laikais žaistus žaidimus. Vieną vakarą buvo surengtas „proto mūšis“, kurio metu visi dalyviai, susiskirstę į įvairiais karaimiškais žodžiais „pakrikštytas“ grupes, atsakinėjo į klausimus, susijusius su karaimų kultūros ir jos atgimimo istorija, apie kurią išvakarėse mokyklos dalyviams teko pasakoti man“, - „Tautinių bendrijų naujienoms“ sakė LR ambasadorė, humanitarinių mokslų daktarė Halina Kobeckaitė.

Stenduose – tolimesnė ir artimesnė istorija

Karaimų kalbos mokyklos programą šiemet papildė paroda „Karaimų darbai ir sukaktys: 1904 – 2014“, liepos 10 d. atidaryta Trakų salos pilyje. Ją rengė Lietuvos karaimų kultūros bendrija ir Trakų istorijos muziejus. Paroda apima didelį daugiau kaip šimto metų laikotarpį, paženklintą svarbių įvykių ir datų, aktyvia karaimų veikla, o šiais metais pažymimas ne vienas jubiliejus.

„Šiemet sukanka 25 metai, kai 1989 m. rugpjūčio 19–20 d. Trakuose vyko pirmoji (ir kol kas vienintelė) tarptautinė karaimų sueiga, sukvietus į senąją Lietuvos sostinę per 500 dalyvių iš Lietuvos, Lenkijos, Rusijos, Prancūzijos, Ukrainos, Italijos, Estijos, Mongolijos, Kirgizijos. Šis renginys buvo prasmingas postūmis tolesnei karaimų bendruomenės veiklai Lietuvoje, paskatino aktyviau domėtis savo tautos paveldu ir jį tirti“, - teigė H. Kobeckaitė.

Parodoje galima pamatyti sueigos dalyvių registracijos suvestinę, nuotraukų.

Per ketvirtį amžiaus Lietuvos karaimų kultūros bendrija surengė daug renginių, kurie nuotraukomis, dokumentais atspindėti stenduose.

Ekspozicijoje nemažai vietos skirta įvairiu laiku ir įvairiose šalyse leistiems karaimų periodiniams leidiniams, knygoms. Tarp jų matome žurnalą „Onormach“ („Pažanga“), išleista Panevėžyje 1939 m. Kai kuriems leidiniams šie metai yra jubiliejiniai. Sukanka 110 metų, kai Kijeve buvo išleista pirmoji karaimų pasaulietinės literatūros knyga – Simono Kobeckio (1865–1933) eilėraščių rinktinė „Jyrlar“ („Eilės“). Eksponuojamas vienas eilėraščių, išverstas į lietuvių kalbą. Vilniuje 1924 m. išleistas žurnalo „Mysl Karaimska“ („Karaimų mintis“) pirmasis numeris.

Prieš 85 metus, 1929 m. Krokovoje pasirodė lenkų tiurkologo prof. Tadeušo Kovalskio akademinė knyga vokiečių kalba „Karaimische Texte im Dialekt von Troki“ („Karaimų kalbos Trakų dialekto tekstai“). Ši knyga, pasak K. Firkavičiūtės, yra vie-

nas svarbiausių visų laikų mokslinių veikalų karaimikos srityje.

Karaimai saugo atminimą savo tautiečių, palikusių ryškų pėdsaką tautos kultūroje.

Šiomet sukanka 110 metų, kai Trakuose gimė žymus orientalistas prof. Vlodzimiežas Zajanczkowski (Włodzimierz Zajaczkowski), ir 90 metų, kai irgi Trakuose gimė Lietuvos karaimų religinės bendruomenės pirmininkas ir vyresnysis dvasininkas Mykolas Firkovičius, pirmaisiais Atgimimo metais rūpinęsis visais bendruomenės reikalais. Jiems parodoje skirti atskiri standai. Vienoje nuotraukoje matome M. Firkovičių susitikimo su popiežiumi Jonu Pauliumi II metu 1993 m., kai Šventasis Tėvas lankėsi Lietuvoje.

Parodoje eksponuoti ekslibrisai, proginiai medaliai, ženklukai, skirti karaimams, karaimų kalendorius.

Paroda, kaip minėta, buvo atidaryta liepos 10 d. ir veikė iki rugpjūčio 31 d. – per patį turistinio sezono įkarštį. Ją aplankė tūkstančiai žmonių iš Lietuvos ir daugelio užsienio šalių.

Scenoje – karaimų menas

Liepos 18 d. Trakų kultūros

rūmuose surengtas karaimų kalbos stovyklos uždarymo vakaras, kuriame gausiai dalyvavo trakiečiai, svečiai, iš viso – apie 200 žmonių. Tai tradicinis renginys, kuriame Karaimų kalbos stovyklos dalyviai pristato žiūrovams savo parengtus darbus.

Rūmų foje žiūrovus pasitiko jauniausieji šventės dalyviai, rodė savo pačių sukurtus žaisliukus. Žiūrovai ir patys galėjo pabūti dailininkais, pasipuošti rytietiškais ryškiaspalviais, paausuotais ornamentais drabužiais, galvos apdangalais, nusifotografuoti su karaimais.

Šventinį koncertą pradėjo nacionaliniais rūbais pasipuošusios merginos. Patys jauniausieji kartu su savo mokytojais Kotryna Rajackaite, Taisija Jazerskaja ir Jevgenija Ešvovičiūte karaimų kalba vaidino pasakoje spektaklyje. Didelę programą parengė Trakų karaimų folklorinis ansamblis „Birlik“ („Vienybė“, vadovė Ania Moleckaitė), atlikęs karaimų šokių bei dainų.

„Birlik“ yra dažnas švenčių, koncertų įvairiomis progomis Trakuose ir kitose vietose dalyvis. Birželio mėnesį jo kolektyvas koncertavo šventėje „Trakų vasara 2014“.

ISTORIJA

Vilniuje atidengta atminimo lenta muftijui J. Šinkevičiui

Rugsėjo 5 d. Vilniuje, ant Aušros Vartų gatvėje esančio pastato, pažymėto septintuoju numeriu, atidengta atminimo lenta buvusiam muftijui (vyriausiajam musulmonų dvasininkui), humanistui dr. Jakubui Šinkevičiui (Jakub Szynekiewicz). Jo atminimas įamžintas Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos iniciatyva.

Jonas RUMŠA

Muftijus, humanistas, pilietis

Granito plokštėje iškalti žodžiai: „Šiame name 1925 – 1944 metais veikusiame musulmonų vyriausiam dvasiniame centre – muftijate – dirbo dr. Jakubas Šinkevičius muftijus, musulmonų vyriausiasis dvasininkas, humanistas, Antrojo

pasaulinio karo metais gelbėjęs žmones nuo nacių genocido bei sovietinių represijų“.

„Mes, totoriai, galime didžiuotis, turėdami tokį žmogų, kuris Antrojo pasaulinio karo metais išgelbėjo 200 ar daugiau gyvybių. Toks žmogus negalėjo būti neįvertintas ir toliau likti nežinomas. Juo labiau, kad muftijus J. Šinkevičius buvo labai spalvingos daugiatautės Vilniaus paletės ryški asmenybė. Baigęs mokslus Berlyne,

Muftijus dr. Jakubas Šinkevičius

apgynęs filosofijos mokslų daktaro laipsnį Berlyno universitete, žmogus

mokėjęs dešimt pasaulio kalbų, tarp jų lenkų, lietuvių, baltarusių, rusų, vokiečių, o taip pat pagrindines islamo kalbas – persų, arabų, turkų. Taigi, be jokios abejonės, labai ryški asmenybė“, - atminimo lentos atidengimo ceremonijoje kalbėjo Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas.

J. Šinkevičius siekė, kad totorių bendruomenė būtų atvira pasauliui, apie ją būtų daugiau žinoma. Pasak dr. A. Jakubausko, su tokia misija jis keliavo į Balkanų, Artimųjų Rytų kraštus, Indiją, kur pristatinėjo totorių bendruomenę. Turėjo daug planų ir namuose.

„Muftijus buvo pradėjęs rinkti lėšas mečetės statybai, Vilniaus universitete norėjo įkurti Orientalistikos centą arba fakultetą. Pačiame dvasiniame centre veikė turtinga biblioteka, kurioje buvo daug vertingų knygų, išleistų pradedant 17-uju amžiumi. Centre buvo ketinama įkurti totorių archyvą, muziejų“, - sakė dr. A. Jakubauskas.

Deja, prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, šie sumanymai liko neįgyvendinti. O 1944 m. neliko ir paties centro.

Apie taurią muftijaus J. Šinkevičiaus asmenybę, jo gyvenimą ir vei-

klą vėliau buvo kalbama mokslinėje konferencijoje.

Audienciją suteikė Egipto karalius

J. Šinkevičius gimė 1884 m. balandžio 16 d. Liachovičiuose (dabar – Baltarusija, Bresto sritis). Mokėsi Minsko realinėje gimnazijoje, studijavo Peterburgo technologijos institute, vėliau Peterburgo universiteto Rytų fakultete. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, mokslą teko nutraukti. J. Šinkevičius buvo pašauktas į kariuomenę, fronte išbuvo iki 1917 m.

Po karo studijas tęsė Berlyno universitete. Jas baigė 1925 m. ir įgijo filosofijos mokslų daktaro laipsnį.

1925 m. J. Šinkevičius buvo išrinktas Lenkijos musulmonų muftijumi. Jis buvo gerai žinomas islamo pasaulyje. 1926 m. dalyvavo Pasaulio musulmonų kongrese Kaire. Jam audienciją suteikė Egipto karalius Fuadas I.

1939 m. lapkričio 25 d. J. Šinkevičius tapo Lietuvos Respublikos piliečiu. Antrojo pasaulinio karo metais gyveno Vilniuje. Karo pabaigoje išgelbėjo apie 200 įvairių tautybių Vilniaus inteligentų, sudarydamas jiems galimybę pasitraukti į Vakarus. 1944

m. ir pats pasitraukė iš Lietuvos. Iki 1957 m. gyveno Kaire, po to persikėlė į JAV, kur 1966 m. lapkričio 1 d. mirė.

Religinės tolerancijos pavyzdys

Vilnius dažnai ir nebe pagrindo pažymimas kaip gražaus įvairių tautų sugyvenimo, pagarbos įvairioms kultūroms pavyzdys. Atminimo lentos muftijui J. Šinkevičiui atidengimas patvirtina Vilniaus ir kaip įvairių religijų taikingos kaimynystės simbolį. Pastatas Aušros Vartų g. 7, kur buvo musulmonų dvasinis centras, yra keli žingsniai nuo katalikų šventos vietos – Aušros Vartų. Čia pat Švč. Trejybės graikų apeigų katalikų (unitų) bažnyčia ir Bazilijonų vienuolynas. Kitoje gatvės pusėje – Vilniaus stačiatikių Šventosios Dvasios vienuolynas. O aplinkui buvo judėjų gyvenami kvartalai su daugybe sinagogų. Mažyčiame plote, vieni šalia kitų taikiai sugyveno penkių religijų tikintieji ir jų dvasiniai vadovai, vieni šalia kitų glaudėsi skirtingų religijų dvasiniai centrai. Ar tai ne puikus pavyzdys religinių konfliktų draskomam šiuolaikiniam pasauliui, kai vienur, tai kitur žmonės persekiojami ar net žudomi dėl savo religinių įsitikinimų?

Istoriniai ir šiuolaikiniai etniniai procesai Pietryčių Lietuvoje

Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų institutas išleido žurnalo „Etniškumo studijos 2013/2“ numerį pavadinimu „Etniškumas Pietryčių Lietuvoje: tarp istorinės atminties ir šiuolaikinių socialinių procesų“. Jame skelbiami 8 straipsniai, kurių autoriai – įvairių sričių mokslininkai (istorikai, sociologai, antropologai, teisininkai, geografi) iš Lietuvos ir užsienio. Daugumą šių straipsnių sieja dėmesys paribyje esančio Pietryčių Lietuvos regiono gyventojų identitetui ir etniniam procesams, juos praeityje ir šiuo metu lemiantiems veiksniams.

Andrius MARCINKEVIČIUS

Minėtas regionas išsiskiria sudėtinga istorine raida, nevienalyte gyventojų etnine sudėtimi, ilgaamžė

įvairių kalbinių, kultūrinių ir religinių tradicijų raiška bei sąveika. Jis patyrė XX a. skirtingų politinių santvarų (Lietuvos ir Lenkijos, Sovietų Sąjungos) poveikį, kuris atsispindi gyventojų istorinėje atmintyje iki šiol.

Pietryčių Lietuvos praeitis dažnai yra skirtingai interpretuojama Lietuvos ir kaimyninių šalių tyrinėtojų, lietuvių ir lenkų visuomenėse. Kita vertus, etniniai procesai Pietryčių Lietuvoje yra svarbi dabartinio šalies politinio gyvenimo aktualija, nuolat patenkanti į Lietuvos politinių partijų rinkiminių kampanijų ir žiniasklaidos priemonių akiračių.

2011 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis, lenkai vyrauja ar sudaro žymią gyventojų dalį Šalčininkų (77,8 proc.), Vilniaus (52,1 proc.),

Trakų (30,1 proc.) ir Švenčionių (26 proc.) rajonų savivaldybėse, Eišiškių (83,3 proc.) ir Šalčininkų (71,4 proc.) miestuose. Tad išskirtinis dėmesys, vykstant politinėms diskusijoms dėl etninių mažumų teisių užtikrinimo (asmenvardžių, vietovardžių, gatvėvardžių rašybos ir kt.) skiriamas lenkų etninei grupei ir polemikai su Lenkijos politikais. Panašios diskusijos užgožia dėmesį objektyvioms Pietryčių Lietuvos regiono demografinės ir ekonominės raidos problemoms, jo gyventojų socialiniams ir kultūriniais poreikiams.

Nuo 2001 m. gyventojų surašymų duomenys rodo, kad mažėja šalyje rusų ir lenkų tautybės gyventojų. Iki šiol stinga atsakymų į tai, kokie veiksniai lemia panašias tendencijas. Mažai domimasi, kokie kyla iššūkiai Pietryčių Lietuvos gyventojų identitetui įstojus Lietuvai į ES, vykstant didelio masto gyventojų emigracijai į Vakarų šalis ir kitiems visuomenės struktūros pokyčiams.

Šiame leidinyje mėginama atsakyti į dalį iš aktualių klausimų, remiantis naujausių mokslinių tyrimų rezultatais. Monikos Frėjutės-Rakauskienės, Andriaus Marcinkevičiaus, Kristinos Šliavaitės ir Irenos Šutinienės straipsnyje svarstoma, kodėl Pietryčių Lietuvos regiono gyventojų grupių identitetų tyrimuose yra aktualūs istorinės atminties išlaikymo ir perdavimo, švietimo, politinio ir pilietinio dalyvavimo klausimai. Autoriai priėjo išvados, kad nepakanka susitelkti dėmesį į vieną etninę grupę, bet būtina taip pat aiškintis, kaip struktūrinis kontekstas (valstybės (-ių) politika, valstybinių institucijų, nevyriausybinių organizacijų veikla) veikia šių grupių identitetų konstravimo strategijas ir kaip įvairių etninių grupių (lietuvių, lenkų, rusų, baltarusių) nariai konstruoja ribas tarp „savo“ ir „kito“.

Donato Burneikos, Rūtos Ubarvičienės, Edžio Kriauciūno ir Gintarės Pociūtės tekstas atskleidžia, kokius iššūkius Pietryčių Lietuvos

raidai, įskaitant gyventojų skaičiaus, socialinės struktūros ir etninės sudėties pokyčius, kelia per pastaruosius metus dėl ekonominių reformų ir natūralių procesų vykstanti Vilniaus miesto kaita. Keliamas klausimas, ar šis procesas netaps įtampos tarp etninių grupių priežastimi.

Ingo Shröder ir Vita Petrušauskaitė svarsto, žvelgdami iš istorinės perspektyvos, kaip Katalikų bažnyčia Lietuvoje siekė XX a. antroje pusėje įtvirtinti homogeniškos katalikiškos lietuvių tautos sampratą ir kaip šis siekis lėmė nesutarimus santykiuose su Vilniaus miesto ir krašto lenkų katalikų bendruomene, egzistavusia iki Antrojo pasaulinio karo pradžios Lenkijos valstybės sudėtyje bei pokariu išlaikiusia lokalinio savitumo bruožų.

Aistės Račkauskaitės-Burneikienės straipsnis aptaria teisinius pagrindus, sudarančius šiuolaikinę tautinių mažumų apsaugos sistemą. Straipsnis neanalizuoja tiesiogiai etninių mažumų teisių Pietryčių Lietuvoje užtikrinimo problemų, bet įvardija galimus šių problemų sprendimo būdus remiantis tarptautinės teisės praktika.

Darius Staliūnas nagrinėja etninio nepakantumo apraiškas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios Lietuvos visuomenėje, kuriai lenkų kalba ir kultūra darė didžiulę įtaką, bei svarsto apie tuomet egzistavusias neformalias etninės hierarchijos ribas. Autoriaus aptariama problema yra aktuali nūdienos etninių procesų kontekste, ypač svarstant apie lietuvių ir lenkų kultūrinę sąveiką Pietryčių Lietuvos regione.

Vladas Sirutavičius naujai žvelgia į Vilniaus ir Šalčininkų rajonų lenkų visuomenės veikėjų siekius įkurti nacionalinę teritorinę autonomiją 1988–1990 m., aptardamas, kokį poveikį šio proceso eigai darė Sovietų Sąjungos vadovybės politika, santykiai tarp pačių Lietuvos lenkų visuomenės aktyvistų, Lietuvos komunistų

partijos ir Sąjūdžio veikėjų nuostatos.

Istorikė iš Lenkijos Katarzyna Korzeniewska savo straipsnyje pristato daug empirinės medžiagos, kurią sukaupe 1994 m. Dieveniškėse, Kernavėje ir Turgeliuose atlikto tyrimo metu. Ši biografinių interviu metodu sukaupta medžiaga yra autentiškas šaltinis, neprarandantis vertės iki šiol. Vietos gyventojų, įvardijusių neretai save tiesiog tuteišiais, specifiniai saviemonės ir identiteto niuansai yra iliustruojami straipsnyje jų pačių žodžiais, įtraukiant gausias citatas iš interviu.

Leidinių užbaigiančiame Vitos Petrušauskaitės straipsnyje apibendrinami 2013 m. Etninių tyrimų instituto atliktos visuomenės nuostatų apklausos duomenys apie socialinę distanciją tarp Lietuvos visuomenės ir įvairių etninių bei socialinių grupių. Išskirtinis dėmesys skiriamas nuostatomis Lietuvos lenkų atžvilgiu ir šių nuostatų pokyčių pastaraisiais metais aptarimui.

Šis leidinys – tai galimybė kompleksiniu, skirtingų mokslinių perspektyvų požiūriu pažvelgti į aktualias Pietryčių Lietuvos regiono raidos problemas bei jas lemiančias priežastis, etninių procesų eigą ir gyventojų identitetą įtakančius veiksnius. Analizuojamų leidinyje problemų spektras praplečia ir koreguoja suvokimą apie politinių partijų retorikoje ir žiniasklaidoje įsitvirtinusius Pietryčių Lietuvos regiono istorijos ir dabarties vaizdinius bei žymi galimas gaires tokių tyrimų plėtotei artimiausioje ateityje.

*Etniškumo studijos 2013/2. Etniškumas Pietryčių Lietuvoje: tarp istorinės atminties ir šiuolaikinių socialinių procesų = Ethnicity studies 2013/2. Ethnicity in Southeastern Lithuania: Between Historical Memory and Current Social Processes (sudarytojai: Andrius Marcinkevičius, Kristina Šliavaite, Vita Petrušauskaitė). Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras/In Flexum, 2013. 192 p. Santr. lietuvių ir anglų k.

Latvijoje tautinių mažumų mokyklų laukia permainos

Latvijoje tautinių mažumų mokyklose rusų kalba bus mokoma tik tautinio identiteto dalykų.

Po ketverių metų Latvijos mokyklose mokomąją rusų kalbą rusiškai bus mokoma tik keletas dalykų.

„Pradedant 2018 metais rusų kalba bus mokoma tautinio identiteto dalykų. Tai istorija, literatūra, etnokultūra ir geografija. Bet fizikos, chemijos, biologijos, matematikos bus mokoma latvių kalba. Tai reikia padaryti dėl to, kad abiturientai, baigę tautinių mažumų mokyklas, laisvai kalbėtų valstybine kalba“, - interviu laikraščiui „Vesti segodnia“ pareiškė Latvijos švietimo ir mokslo ministrė Ina Druvietė (Ina Druvietė).

Pasak jos, šiandien galioja viešingas valstybinis latvių kalbos egzaminas, apie vieną šeštadalį dalykų tautinių mažumų mokyklose turi būti mokoma latvių kalba. Abiturientų-kitataučių valstybinės kalbos žinias I. Druvietė vertina kaip „geras, bet ne labai geras, nepakankamas“.

I. Druvietės nuomone, tai eilinis dėsningas mokyklos reformos etapas,

kurio buvo siekiama nuo paskutinio praėjusio amžiaus dešimtmečio.

I. Druvietė sakė, kad padidėjusi valstybinės kalbos dalis tautinių mažumų mokyklose pareikalau rimto paruošiamojo darbo. Paklausta iš kur rusiškose mokyklose bus paimta tiek mokytojų, kurie galės savo dalykų mokyti latvių kalba, ministrė atsakė: „Jeigu žiūrėsime formaliai, tai kiekvienas pedagogas latvių kalbą turi mokėti pagal aukščiausią kategoriją. Tačiau daugelis pedagogų latvių kalbą primiršo. Ministerija turi konkretų planą rengti mokytojų kursus. Pedagogai galės atnaujinti latvių kalbos žinias ir susipažinti su įvairių dalykų mokymo latvių kalba metodika“.

„Tačiau tuo pačiu Latvijoje bus išsaugotas ir gimtosios kalbos mokymas, nes ji yra pagrindas įsisavinti valstybinę kalbą,“ – tikino ministrė.

Aukštosiose mokyklose dėstymo procese neketinama plačiau naudoti užsienio kalbas, pavyzdžiui, rusų kalbą.

„Latvijos privačiose aukštosiose mokyklose yra programų rusų kalba,

tai jų teisė. Tačiau pažymėsiu, kad daugelį šalių domina studijos Latvijoje ne rusų, o anglų kalba. Užsienio studentų skaičius mūsų aukštosiose mokyklose auga – palyginus su 2012-2013 mokslo metais padidėjo 29 proc. Dabar užsienio studentų skaičius Latvijoje siekia beveik 5 proc. nuo bendro studentų skaičiaus. Manau, kad 2020 m. šis skaičius padidės iki 10 proc. Tačiau mes nesimesime į kitą kraštutinumą – Latvijoje turi būti galimybė įgyti latvių kalbą aukštąjį išsilavinimą iš visų specialybių. Nuo to mes nesitrauksime, programos anglų kalba gali egzistuoti kaip papildomos. Nematau jokio pagrindo keisti sistemą iš esmės“, - pažymėjo ministrė.

Kartu su mokyklų švietimo pertvarka, Latvijoje imamas priemonių, kad kitataučių vaikai nuo mažens mokytųsi latvių kalbos. Latvių kalba nuo vaikų darželio – taip būtų galima apibūdinti tautinių mažumų ikimokyklinių įstaigų švietimo programas, kurias pradėjo rengti Švietimo ir mokslo ministerija.

SUMMARY

L. Bartkienė, J. Rumša. Lithuania Is Our Destiny'. This year, the Romanian Cultural Community of Lithuania 'Dačija', uniting emigrants from Romania and Moldova, will celebrate its 25th anniversary. The article presents its activities, historical links of the two nations with Lithuania, Moldavian and Romanian traditions, etc.

L. Vyšniauskienė, Ž. Juonytė. Jewish Music Is Characterised by Positi-

vism, Since Jews Do Not Know Mourning'. Jewish song and dance ensemble 'Fajerlech' is one of the oldest folk groups in Lithuania, celebrating its forty-third anniversary this year. Musical plays of 'Fajerlech' were shown in Israel, Latvia, Estonia, Poland, Russia, Belarus, Sweden, Finland, Great Britain and Germany.

Festival of Ethnic Cultures 'Baltijos Aušros'. The 3rd traditional Lithuanian and Belarusian festival of ethnic cultures took place on 28 June in Palanga. The event attracted numerous participants – musical collectives of national communities from various

Lithuanian towns, also guests from the neighbouring Belarus.

J. Rumša, Vyt. Žemaitis. Karaites Learn Their Native Language and Cherish History of Their Nation. The 13th international Karaim language school traditionally took place on 7-18 July in Trakai. Its participants included about a 100 of people from Poland, France, Russia and Ukraine. This year, the programme of the Karaim language school was supplemented by exhibition 'Karaites Works and Anniversaries: 1904-2014', which was opened on Trakai Island Castle on 10 July.

Naujos knygos

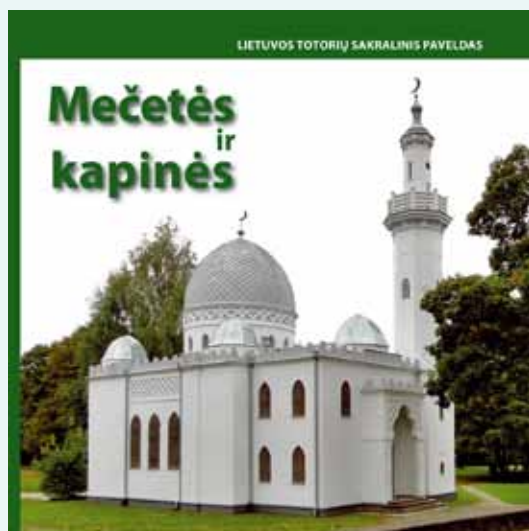
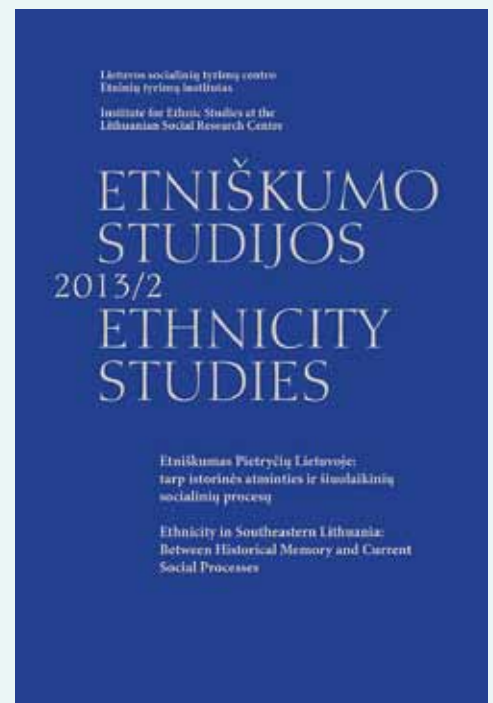
Funkcjonowanie języków i literatur na Litwie. Kalbų ir literatūrų funkcionavimas Lietuvoje. Litewsko-polskie związki naukowe i kulturowe. Monografia zbiorowa. Uniwersytet Wileński, Wydział Filologiczny, Centrum Polonistyczne. Pod redakcją Mirosław Davlewič, Irena Fedorovič, Algis Kalėda. Vilnius. Uniwersytet Wileński. Wydawnictwo Uniwersytetu Wileńskiego. 2014. 448 p., ilustr.

Leidinyje publikuojami analitiniai straipsniai, skirti lietuvių – lenkų kultūriniais ir moksliniais ryšiams. Lietuvos ir Lenkijos mokslo įstaigų literatūrologai, lingvistai, kultūros tyrinėtojai siekia atskleisti plačią šios problematikos panoramą, pradedant senaisiais laikais ir baigiant dabartiniu etapu. Kolektyviniame veikale išryškunami tiek bendrieji, tiek konkretūs kaimyninių tautų sambūvio ir bendradarbiavimo aspektai. Darbas parengtas minint Vilniaus universiteto Polonistikos centro (anksčiau – Lenkų filologijos katedra) dvidešimtmetį.

Etniškumo studijos. Ethnicity studies. Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų institutas. Redaktorių kolegija: vyriausiasis redaktorius Tadas Leončikas ... Vilnius. In Flexum, 2013.

2013, t. 2. Etniškumas Pietryčių Lietuvoje: tarp istorinės atminties ir šiuolaikinių socialinių procesų. Ethnicity in Southeastern Lithuania: between historical memory and current social processes. Sudarytojai Andrius Marcinkevičius, Kristina Šliavaitė, Vita Petrušauskaitė. 2013. 191 p., ilustr., žml. Str. ir santr. liet., angl. Tiražas 200 egz.

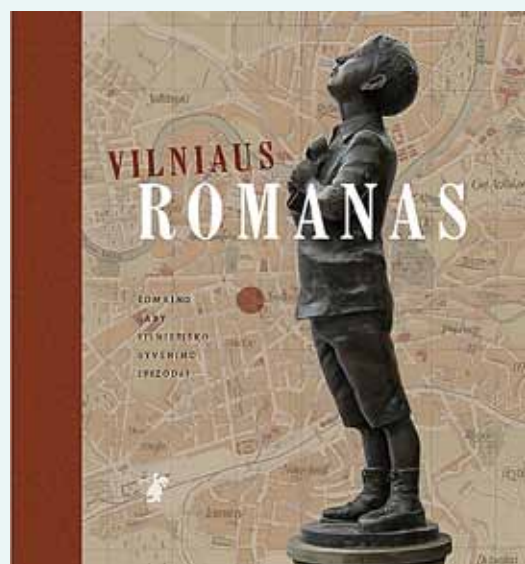
p. 18

Lietuvos totorių sakralinis paveldas: mečetės ir kapinės. Fatima Buinovska. Vilniaus universiteto leidykla. 2014. 40 p., ilustr.

p. 14

Margarita Matulytė. Vilniaus romanas. Romaino Gary vilnietiško gyvenimo epizodai. Iš prancūzų kalbos vertė Violeta Tauragienė. Dailininkas Jokūbas Jacovskis. Fotografas Arūnas Baltėnas. Vilnius. R. Paknio leidykla. 2014. 72 p., ilustr.

Tautinių kultūrų festivalis „Baltijos aušros“

Birželio 28 d. Palangoje vyko tradicinis III Lietuvos ir Baltarusijos tautinių kultūrų festivalis „Baltijos aušros“. Į renginį gausiai susirinko tautinių bendrijų meno kolektyvai iš įvairių Lietuvos miestų, svečiai iš kaimyninės Baltarusijos. Žemiau spausdiname dalį nuotraukų iš festivalio.

ISSN 2029-7394

9772029739001